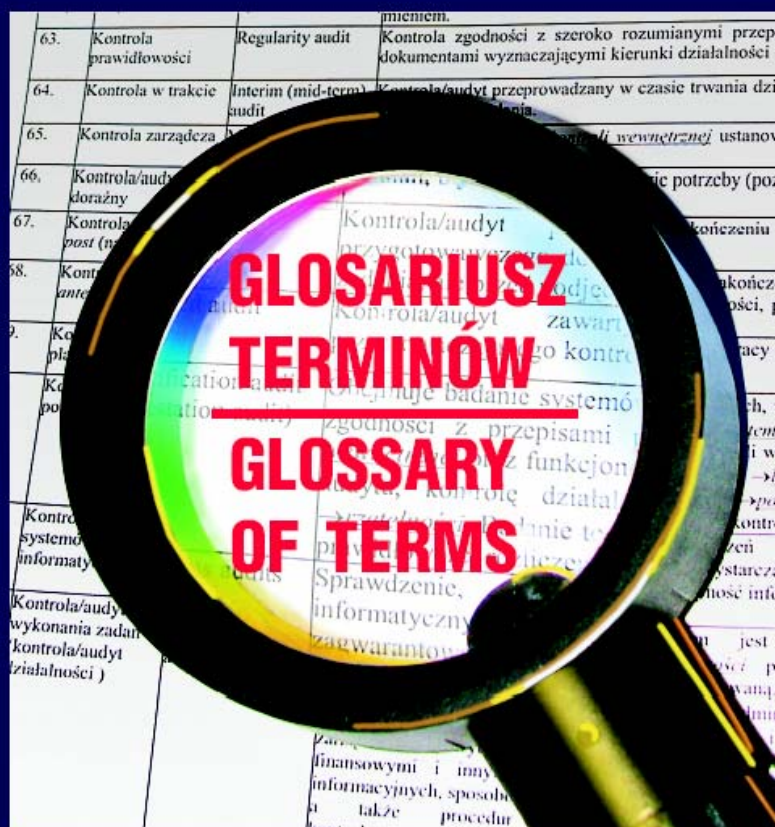

GLOSARIUSZ TERMINÓW
DOTYCZĄCYCH KONTROLI I AUDYTU
W ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

GLOSSARY OF TERMS
RELATED TO AUDIT
IN PUBLIC ADMINISTRATION

WARSZAWA, LIPIEC 2005

Glosariusz został opracowany przez Zespół do spraw ujednolicenia terminologii dotyczącej kontroli i audytu w administracji publicznej, w następującym składzie:

The Glossary has been prepared by the Team for standardisation of audit terminology in public administration, composed of:

Najwyższa Izba Kontroli / Supreme Chamber of Control:

- Józef Płoskonka, doradca Prezesa Najwyższej Izby Kontroli – przewodniczący Zespołu / Adviser to the NIK President, Chairman of the Team,
- Elżbieta Matuszewska, doradca techniczny, Departament Strategii Kontrolnej, sekretarz Zespołu / Technical Adviser, Audit Strategy Department, Secretary of the Team,
- Wiesław Karliński, doradca ekonomiczny, Departament Budżetu i Finansów / Economic Adviser, Budget and Finance Department,
- Bożena Sułkowska, doradca ekonomiczny, Departament Strategii Kontrolnej / Economic Adviser, Budget and Finance Department.

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów / Chancellery of the Prime Minister

- Teresa Karczmarek, zastępca dyrektora Departamentu Kontroli, Skarg i Wniosków / Deputy Director of the Department of Control and Complaints,
- Dorota Rosińska, główny specjalista, Departament Kontroli, Skarg i Wniosków / Principal Expert, Control and Complaints Department,
- Małgorzata Sokołowska, specjalista, Departament Kontroli, Skarg i Wniosków / Expert, Control and Complaints Department.

Ministerstwo Finansów / Ministry of Finance

- Agnieszka Giebel, naczelnik Wydziału w Departamencie Koordynacji Kontroli Finansowej i Audytu Wewnętrznego / Head of Unit, Department for Coordination of Financial Control and Internal Audit,
- Sławomir Kacprzak, radca generalny w Departamencie Koordynacji Kontroli Finansowej i Audytu Wewnętrznego / Counsellor, Department for Coordination of Financial Control and Internal Audit.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji / Ministry of Interior and Administration

- Magdalena Górzyńska, specjalista w Samodzielnym Wydziale Audytu Wewnętrznego / Expert, Separate Unit of Internal Audit.

Ponadto, ze strony Europejskiego Trybunału Obrachunkowego, w pracach nad Glosariuszem, w charakterze konsultanta, wziął udział pan Peter Welch, Szef Gabinetu pana Davida Bostocka (Członka Trybunału z Wielkiej Brytanii).

Moreover, on the part of the European Court of Auditors, Mr Peter Welch, Head of Cabinet of David Bostock (Member of the Court from the UK) participated in the work on the Glossary as a consultant.

**NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
KANCELARIA PREZESA RADY MINISTRÓW
MINISTERSTWO FINANSÓW
MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI**

**GLOSARIUSZ TERMINÓW
DOTYCZĄCYCH KONTROLI I AUDYTU W
ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ**

**GLOSSARY OF TERMS
RELATED TO AUDIT IN PUBLIC ADMINISTRATION**

**SUPREME CHAMBER OF CONTROL
CHANCELLERY OF THE PRIME MINISTER
MINISTRY OF FINANCE
MINISTRY OF INTERIOR AND ADMINISTRATION**

**Wydane przez/Issued by: Najwyższa Izba Kontroli
Wydanie pierwsze/First edition, lipiec/July 2005**

**© Copyright by Najwyższa Izba Kontroli, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwo Finansów,
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji**

Słowo od Prezesa Najwyższej Izby Kontroli

Rosnące znaczenie kontroli i audytu w sektorze publicznym w Polsce, coraz szersze stosowanie w naszym kraju uznanych międzynarodowych standardów zarówno w kontroli wewnętrznej i audycie wewnętrznym, jak i w kontroli zewnętrznej, a także coraz bardziej intensywne kontakty z Unią Europejską w kontekście kontroli wykorzystywania funduszy wspólnotowych, zrodziły potrzebę ujednolicenia używanych w Polsce pojęć i terminów dotyczących kontroli i audytu.

Uznając wagę tego zagadnienia, zwróciłem się w sierpniu 2004 r. do kierowników kluczowych instytucji w dziedzinie kontroli i audytu w sektorze publicznym w Polsce – Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwa Finansów oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji – z propozycją podjęcia wspólnych działań na rzecz ujednolicenia i upowszechniania prawidłowej terminologii dotyczącej kontroli i audytu. Wsparcie dla tej inicjatywy wyraził również Prezes Europejskiego Trybunału Obrachunkowego.

Dla realizacji tego zadania powstał Zespół, który podjął prace nad określeniem nazw i definicji podstawowych pojęć dotyczących kontroli i audytu. W jego składzie znalazły się osoby wywodzące się zarówno z komórek kontroli wewnętrznej, audytu wewnętrznego jak i NIK, co umożliwiło uwzględnienie różnych punktów widzenia oraz wypracowanie wspólnej płaszczyzny terminologicznej (na ile pozwoliła na to norma prawna) dla wszystkich rodzajów aktywności kontrolnej (audyt wewnętrzny, wewnątrzadministracyjna kontrola inspekcyjna oraz kontrola zewnętrzna). Cenny wkład wniosły również konsultacje z Europejskim Trybunałem Obrachunkowym. Praca Zespołu okazała się bardzo owocna, a jej efektem jest prezentowany polsko-angielski *Glosariusz terminów dotyczących kontroli i audytu w administracji publicznej*.

Dzięki entuzjazmowi, zaangażowaniu i kompetentnemu wkładowi pracy osób biorących udział w opracowaniu *Glosariusza*, stanowi on znakomity punkt wyjścia dla dalszych prac nad ujednoliceniem terminologii dotyczącej kontroli i audytu, które zamierzamy prowadzić, aby uzyskać pewność, że wszyscy zajmujący się kontrolą i audytem w administracji publicznej w Polsce będą posługiwali się takim samym aparatem pojęciowym.

Mirosław Sekuła

Foreword by the President of the Supreme Chamber of Control

The growing importance of audit in the public sector in Poland, the wider use of the recognised international auditing standards, both in internal and external audit, as well as more intense contacts with the European Union, in the context of audits of the EU funds, brought about the need to standardise terminology concerning auditing which is used in Poland.

Recognising the importance of the issue, in August 2004, I invited heads of the key audit institutions of Poland's public administration: the Chancellery of the Prime Minister, the Ministry of Finance and the Ministry of Interior and Administration, to undertake joint activities in favour of standardisation and dissemination of appropriate terminology concerning audit. The President of the European Court of Auditors also expressed support for the initiative.

For the purpose of the implementation of this task a special team was established which carried out works on terms and definitions of key notions related to auditing. The members of the Team were representatives from units of internal functional control, internal audit, as well as of the NIK, thanks to which it was possible to take into account various perspectives and to develop a common terminological platform (within the framework of the binding legislation) for all kinds of audit activities (internal audit, inter-administrative inspection as well as external audit). Consultations with the European Court of Auditors also made a substantial contribution to the Team's works. The works of the Team proved very fruitful and they resulted in the following Polish – English *Glossary of terms related to audit in public administration*.

Thanks to the enthusiasm, involvement and competent input of the persons taking part in the development of the *Glossary*, it makes a very good starting point for further work on standardisation of terminology concerning auditing which will be continued to ensure that everybody involved in public administration audit in Poland will speak the same language.

Mirosław Sekuła

Od Zespołu

Prace nad *Glosariuszem* prowadzone były od września 2004 do czerwca 2005 r. Materiał ten jest wynikiem szczegółowych dyskusji, w których staraliśmy się spojrzeć na polskie doświadczenia przez pryzmat uznanych standardów międzynarodowych, w tym w szczególności: *Standardów kontroli INTOSAI*, *Europejskich wytycznych stosowania standardów kontroli INTOSAI*, *Wytycznych w sprawie standardów kontroli wewnętrznej INTOSAI*, *Międzynarodowych Standardów Kontroli Międzynarodowej Federacji Księgowych IFAC*, wytycznych COSO¹ dla kontroli wewnętrznej, jak również krajowych, takich jak *Standardy kontroli Najwyższej Izby Kontroli*, *Standardy kontroli finansowej i audytu wewnętrznego Ministerstwa Finansów*. Ponadto korzystaliśmy również z aktów prawnych Unii Europejskiej i Wspólnot Europejskich. Dużą pomocą była dla nas możliwość skonsultowania wypracowanych definicji z ekspertem Europejskiego Trybunału Obrachunkowego.

Przedkładając niniejszy *Glosariusz*, pragniemy podkreślić, iż ma on charakter dokumentu otwartego, który będzie okresowo aktualizowany i uzupełniany. W związku z tym wszyscy użytkownicy tego opracowania są proszeni o nadsyłanie opinii, sugestii, pomysłów i krytycznych uwag do sekretarza Zespołu, pani Elżbiety Matuszewskiej, na adres pocztowy: Najwyższa Izba Kontroli, Departament Strategii Kontrolnej, 00-950 Warszawa, ul. Filtrowa 57 lub na adres poczty elektronicznej: elzbieta_matuszewska@nik.gov.pl.

Wersja elektroniczna dokumentu jest dostępna na stronach internetowych naszych instytucji pod adresami: www.nik.gov.pl; www.kprm.gov.pl; www.mf.gov.pl; www.mswia.gov.pl.

Zespół

¹ COSO – Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission

From the Team

The works on the *Glossary* took place from September 2004 to June 2005. The following material is a result of detailed discussions during which we tried to look at the Polish experience through the prism of international standards, including in particular: the INTOSAI Auditing Standards, European Implementing Guidelines for the INTOSAI Auditing Standards, International Standards on Auditing of the International Federation of Accountants, COSO on internal control. We also took advantage of Polish national standards, such as Auditing Standards of the Supreme Chamber of Control or standards of internal control and internal audit developed by the Ministry of Finance. Furthermore, we also looked at the EU legal acts. We greatly appreciated the possibility for consulting the definitions of terms with an expert from the European Court of Auditors.

While presenting this *Glossary*, we would like to stress that it should be treated as an open document which will be periodically updated and amended. Therefore, all users of the *Glossary* are kindly invited to send their opinions, suggestions, ideas and critical comments to the secretary of the Team, Ms. Elżbieta Matuszewska, by mail: Najwyższa Izba Kontroli, Departament Strategii Kontrolnej, 00-950 Warszawa, ul. Filtrowa 57 or by e-mail: elzbieta_matuszewska@nik.gov.pl.

The electronic version of the document is available on the websites of our institutions: www.nik.gov.pl; www.kprm.gov.pl; www.mf.gov.pl; www.mswia.gov.pl.

The Team

**GLOSARIUSZ TERMINÓW
DOTYCZĄCYCH KONTROLI I AUDYTU W ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ**

**GLOSSARY OF TERMS
RELATED TO AUDIT IN PUBLIC ADMINISTRATION**

No	J. polski	Definicja	English	Definition
A				
1.	Analiza ryzyka	Proces, którego elementami są: identyfikacja, oszacowanie oraz hierarchizacja pojedynczych zdarzeń (wydarzeń, okoliczności) mogących niekorzystnie wpływać na osiągnięcie określonego celu.	Risk analysis (assessment)	A process consisting of: identification, estimation and prioritisation of individual events (occurrences, circumstances) which may have negative effect on the fulfilment of a particular objective.
2.	Audit	W normie ISO (PN-EN ISO 9000; PKN wrzesień 2001) badanie i ocena systemów zarządzania jakością. W tej normie audit definiuje się jako „systematyczny, niezależny i udokumentowany proces uzyskiwania dowodu z auditu oraz jego obiektywnej oceny w celu określenia stopnia spełnienia kryteriów auditu.”	Audit	As laid down in ISO standard (PN-EN ISO 9000, PKN September 2001) – Quality management systems, an audit is a <i>systematic, independent and documented process for obtaining audit evidence and evaluating it objectively to determine the extent to which audit criteria are fulfilled.</i>
3.	Audyt	Znaczenie słowa audyt jest tożsame ze słowem → kontrola w znaczeniu funkcjonalnym.	Audit	The meaning of Polish term “audyt” is → control in its functional meaning.
4.	Audyt wewnętrzny	1. Audyt wykonywany przez → audytora wewnętrznego . 2. Zgodnie z ustawą o finansach publicznych, jest to ogół działań, dzięki którym kierownik jednostki uzyskuje obiektywną i niezależną ocenę gospodarki finansowej jednostki pod względem → legalności , → gospodarności , → celowości , → rzetelności , a także → przejrzystości i → jawności . Audyt wewnętrzny obejmuje w szczególności: 1) badanie dowodów księgowych oraz zapisów w księgach rachunkowych	Internal audit	1. An audit carried out by an → internal auditor . 2. According to the Act on Public Finance, these are actions due to which the unit manager obtains objective and independent evaluation of the unit's financial management with regard to → legality , → sound management , → efficacy , → integrity , as well as → transparency and → disclosure . An internal audit includes in particular: 1) checking accounting evidence and entries in accounting books (financial audit); 2) evaluation of the system of obtaining and managing

		(audyt finansowy); 2) ocenę systemu gromadzenia środków publicznych i dysponowania nimi oraz gospodarowania mieniem (audyt systemu); 3) ocenę efektywności i gospodarności zarządzania finansowego (audyt działalności).		public resources and of managing public property (system audit); 3) assessment of efficiency and soundness of financial management (performance audit).
5.	Audyt zewnętrzny	Audyt wykonywany przez podmiot zewnętrzny, niezależny od jednostki audytowanej.	External audit	An audit carried out by an external entity independent of the audited unit.
6.	Audyt wewnętrzny	1) Osoba przeprowadzająca audyt w jednostce, w której jest zatrudniona, lub w jednostce podległej, podporządkowanej lub nadzorowanej. 2) Zgodnie z ustawą o finansach publicznych osoba, która spełnia warunki w niej określone, zatrudniona w jednostce sektora finansów publicznych.	Internal auditor	1) An individual performing audit in an entity where they are (he/she is) employed or in another entity which is subject to, subordinate to or supervised by this entity. 2) According to the Act on Public Finance, an individual who complies with the conditions laid down therein, employed in a public finance sector unit.
B				
7.	Badanie zgodności/ skuteczności (testy zgodności)	Jedno z narzędzi oceny → <u>systemu kontroli wewnętrznej</u> , polegające na zbadaniu sposobu przetwarzania wybranych operacji przez kontrolowany system. Celem badań jest stwierdzenie, czy system działał w sposób ciągły (tj. w całym okresie objętym kontrolą), spójny (tj. wszystkie operacje podlegające działaniu systemu traktowane były w sposób jednakowy) i skuteczny (tj. osiągał cele związane z jego ustanowieniem).	Tests of control (compliance tests)	One of evaluation instruments for assessing → <u>internal control system</u> , based on testing methods of processing selected operations by the system under control. The test aims at determining whether the system has been operating continuously (i.e. for the whole audited period), homogeneously (i.e. all operations subject to system operation have been treated in the same way), and effectively (i.e. whether the objectives related to setting up the system have been reached).
8.	Bezpośrednie badania kontrolne / audytowe (badania/testy wiarygodności)	1) W znaczeniu funkcjonalnym jest to zastosowanie → <u>procedur kontroli/technik przeprowadzania zadania audytowego</u> bezpośrednio do operacji objętych kontrolą/audytem (np. badanie konkretnych zamówień publicznych lub zrealizowanych płatności), w celu uzyskania → <u>dowodów kontroli/audytu</u> , a nie opieranie się na wtórnych dokumentach. 2) W przypadku, gdy badaniom kontrolnym poddawana jest → <u>próba</u> wybrana z → <u>populacji</u> – jeden z rodzajów → <u>podejścia do kontroli</u> , zakładający	Substantive audit procedures	1) In functional terms, it means application of → <u>audit procedures</u> directly to operations subject to audit (i.e. checking particular public procurements or payments settled) in order to obtain → <u>audit evidence</u> instead of judging from secondary documentation. 2) If control tests involve a → <u>sample</u> selected from a → <u>population</u> , it is a type of → <u>audit approach</u> which assumes achievement of required → <u>confidence level</u> only on the basis of control tests without considering the reliability of → <u>internal control system</u> .

		uzyskanie wymaganego → poziomu ufności wyłącznie na podstawie badań kontrolnych, tj. bez oceny niezawodności → systemu kontroli wewnętrznej . 3) W audycie wewnętrznym są to badania dotyczące bezpośrednio podstawowego → celu audytu , w odróżnieniu od badań uzupełniających. 4) W → kontroli/audycie finansowym typu poświadczającego – testy przeprowadzane w celu stwierdzenia, że informacje zawarte w księgach rachunkowych lub w sprawozdaniu finansowym są rzetelne, kompletne, bezbłędne i sprawdzalne.		3) In internal audit, understood as tests related directly to primary → audit objective , as opposed to supplementary tests. 4) In → financial audit : tests carried out to determine whether the information in accounting books or financial reports are reliable, complete, correct and verifiable.
9.	Biegły/ekspert/rzecznik	Osoba posiadająca udokumentowane (potwierdzone) umiejętności, wiedzę i doświadczenie w określonej dziedzinie, nie będąca ani pracownikiem jednostki przeprowadzającej kontrolę/audyt, ani jednostki kontrolowanej/audytowanej.	Expert	An individual holding documented (certified) skills, knowledge and experience in a particular field, not employed either in the auditing entity or in the audited entity.
10.	Błąd dopuszczalny	Maksymalna wartość błędu/nieprawidłowości w → populacji , jaką kontroler/audytor jest gotów zaakceptować i wydać pozytywną opinię o działalności poddanej kontroli/audytowi. Błąd dopuszczalny może być wyrażany w wartościach bezwzględnych lub względnych (→ próg istotności).	Acceptable error/ tolerable misstatement	A maximum error or misstatement value in → population which the auditor is able to accept and to give a positive audit opinion on the audited entity's activity. Acceptable errors may be expressed in absolute or relative values (→ materiality threshold).
11.	Błąd nietypowy	Błąd, który powstaje w wyniku odosobnionego zdarzenia, które nie powtórzyło się później w okolicznościach innych niż ściśle określone. Błąd nietypowy nie jest reprezentatywny dla błędów w danej → populacji i w kontekście zbadanej próby nie powinien podlegać ekstrapolacji.	Anomalous error	An error resulting from an individual event which has not reoccurred in the circumstances other than those strictly determined. An anomalous error is not representative of errors in a given → population and in the context of the tested sample it should not be extrapolated.
12.	Błąd oczekiwany	Wielkość błędu, jakiej kontroler/audytor spodziewa się w danej populacji, oceniana na podstawie wiedzy o obszarze objętym kontrolą/audytem oraz wyników wcześniejszych kontroli/ audytów. W → statystycznych metodach doboru próby wykorzystywany przy określaniu rozkładu statystycznego badanej cechy oraz wyznaczaniu liczebności próby.	Expected error	An error value expected by the auditor in a given population, judged from the knowledge on the audited area and from the results of previous audits. It is used in → statistical sampling methods to determine statistical distribution of the tested attribute and sample size.

13.	Błąd operacyjny	Błąd polegający na niewłaściwym funkcjonowaniu → procedur systemu kontroli wewnętrznej (z powodu ich braku, niewłaściwego zaprojektowania, funkcjonowania niezgodnego z zamierzeniem).	Operational failure	A failure resulting from malfunctioning of → internal control procedures (due to lack of procedures, inadequate design, or functioning other than desired).
C				
14.	Cecha	Właściwość poszczególnych → elementów populacji , określająca je w sposób kompletny z punktu widzenia → celu kontroli/audytu . Mogą być → cechy ilościowe lub → cechy jakościowe .	Attribute	A property of particular → population items describing these items in a complete manner from the point of view of the → audit objective . Two types of attributes can be distinguished: → quantitative attributes and → qualitative attributes .
15.	Cecha ilościowa	→ Cecha posiadająca charakter mierzalny, której wartość można określić liczbowo.	Quantitative attribute	An → attribute of a quantitative type the value of which can be determined numerically.
16.	Cecha jakościowa	→ Cecha , której wielkości nie można określić liczbowo, a jedynie w kategoriach jakościowych (np. prawidłowość/ nieprawidłowość).	Qualitative attribute	An → attribute the value of which cannot be determined numerically but only qualitatively (e.g. regularity/irregularity).
17.	Cel kontroli/audytu	Dokładne określenie tego, co ma być osiągnięte w wyniku kontroli/audytu i/lub pytania, na jakie kontrola/audyt ma udzielić odpowiedzi.	Audit objective	A precise determination of what is to be achieved as a result of the audit and/or questions to be answered by the audit.
18.	Celowość	Kryterium kontroli/audytu według którego oceniane jest, czy jednostka realizuje postawione przed nią cele.	Efficacy	An audit criterion used to ascertain whether the audited unit fulfils its objectives or not.
19.	Czynniki ryzyka	Cechy charakterystyczne dla danego procesu, które wskazują na możliwość wystąpienia zdarzenia, mogącego niekorzystnie wpłynąć na osiągnięcie określonego celu.	Risk factors	Features characteristic of a given process determining possibility of occurrence of an event which may have negative effect on the fulfilment of a particular objective.
D				

20.	Dobór ilościowy	Dobór próby w celu badania → cechy ilościowej (szacowanie wartości średniej lub łącznej cechy). W kontroli/audycie stosowany głównie w → bezpośrednich badaniach kontrolnych .	Variable sampling	Sampling done in order to test → quantitative attributes (estimating the mean or total value of the attribute) used mainly in → substantive audit procedures .
21.	Dobór jakościowy	Dobór próby w celu badania → cechy jakościowej (szacowanie proporcji lub liczby elementów nieprawidłowych w populacji). W kontroli/audycie stosowany głównie do badania skuteczności systemu kontroli wewnętrznej (→ badanie zgodności).	Attribute sampling	Sampling done in order to test → qualitative attributes (estimating the proportion or number of irregular items in a population) used mainly in auditing the efficiency of the internal control system (→ compliance tests).
22.	Dobór losowy prosty	Statystyczna → technika doboru próby , polegająca na losowym wyborze elementów próby z całej → populacji , przy założeniu że każdy → element populacji ma jednakową szansę wyboru do próby. W przypadku kontroli/audytu wprowadza się na ogół dodatkowy warunek, że raz wybrany element nie bierze udziału w dalszym losowaniu (losowanie bez zwracania). Technika stosowana najczęściej w badaniu populacji, które składają się z elementów podobnych wielkością, charakterem lub ryzykiem na jakie są narażone.	Simple random sampling	A statistical → sampling technique based on a random selection of sampling items from the whole → population , provided that every → population item has an equal chance of being selected. Additionally, in auditing, it is usually provided that an item which has already been selected is excluded from further sampling (sampling without replacement). This sampling technique is most often used in testing populations of items that are similar in size, character or exposure to certain risk.
23.	Dobór losowy z interwałem (systematyczny)	Statystyczna → technika doboru próby , w której pierwszy element próby dobiera się losowo, a każdy kolejny – z zachowaniem jednakowego odstępu (interwału) w → populacji w stosunku do poprzedniego, przy czym najczęściej pierwszy element jest wybierany z przedziału od 1 do wartości interwału.	Systematic sampling	A statistical → sampling technique in which the first sampling item is selected at random, and the following items are selected from the → population at regular intervals; the first item is usually selected within the range between 1 and the interval value.
24.	Dobór próby	Wybór z → populacji podlegającej ocenie → próby elementów poddanych badaniom kontrolnym, za pomocą metod statystycznych lub innych.	Sampling	A selection from a tested → population of → sample items subject to substantive audit procedures with the use of statistical or other methods.

25.	Dobór próby na podstawie jednostki monetarnej	Technika → doboru próby z prawdopodobieństwem proporcjonalnym do wielkości , stosowana szczególnie w kontroli finansowej/audycie finansowym, w której logiczną jednostką doboru próby jest jednostka monetarna (np. złotówka) zapisana w księgach rachunkowych. Prawdopodobieństwo wyboru zapisu księgowego (elementu fizycznego) jest tym samym proporcjonalne do wartości (liczby jednostek logicznych), jakiej dotyczy ten zapis. Metoda jest zazwyczaj stosowana przy zakładanym niskim poziomie → błędu oczekiwanego w badanej → populacji .	Monetary unit sampling (MUS)/ Dollar Unit Sampling	A technique of → probability proportional to size sampling , applied mostly in financial audit, in which a logical sampling unit is a monetary unit (e.g. Polish złoty) posted in accounting books. Thus the probability of a selecting a transaction (physical element) for sampling is proportional to its value (the number of logical units). The method is usually used when the → expected error in the tested → population is low.
26.	Dobór próby na podstawie osądu	Niestatystyczna → technika doboru próby , w której kontroler/audytor wskazuje elementy → populacji , które zostaną zbadane, w sposób przemyślany, na podstawie posiadanych informacji o kontrolowanej/audytowanej działalności i/lub na podstawie wiedzy oraz doświadczenia zawodowego. Zamiarem kontrolera/audytora jest w takim przypadku objęcie badaniem tych elementów populacji, o których wiadomo, że są bardziej narażone na ryzyko wystąpienia → nieprawidłowości . Wyniki badania nie mogą podlegać ekstrapolacji na całą populację.	Judgement sampling	A non-statistical → sampling technique in which the auditor selects items of the → population to be tested in a deliberate manner, judging from the available information regarding the audited activity and/or from the knowledge and professional experience of the auditor. The intention of the auditor is to include in the testing these population items which are expected to be more exposed to the risk of → irregularities/errors than others. Test results cannot be extrapolated to the whole population.
27.	Dobór próby w badaniach wykrywających	Rodzaj → doboru jakościowego mający na celu znalezienie przynajmniej jednego nieprawidłowego elementu populacji. Stosuje się w przypadku badania dużych zbiorów, o bardzo małym (bliskim zeru) prawdopodobieństwie wystąpienia błędnych pozycji, których ujawnienie może jednak wskazywać na poważne → nieprawidłowości .	Discovery sampling	A type of → attribute sampling aimed to detect at least one irregular item in the population. This method is used in testing large sets with very low (close to zero) probability of occurrence of error items although their disclosure may point to significant → errors/irregularities .
28.	Dobór próby według wygody	Niestatystyczna → technika doboru próby , w której kontroler/audytor wybiera do zbadania te elementy, które są łatwo dostępne, są mu proponowane przez jednostkę kontrolowaną/audytowaną, lub te jednostki/osoby które same się zgłaszają. Wyniki badania próby mogą wykazywać znaczne → odchylenie od warunków istniejących w → populacji .	Convenience sampling	A non-statistical → sampling technique in which the auditor selects for testing easily accessible items, items offered by the audited entity, or items/individuals that volunteer for testing. Sample testing results may show considerable → bias from the conditions in the → population and thus distort its image. Test results cannot be extrapolated to the whole population.

		a przez to wypaczać jej obraz. Wyniki badania nie mogą podlegać ekstrapolacji na całą populację.		
29.	Dobór próby z prawdopodobieństwem proporcjonalnym do wielkości	Statystyczna → technika doboru próby , w której prawdopodobieństwo wyboru → elementu populacji jest wprost proporcjonalne do jego wielkości (liczebności) np. urząd wydający więcej decyzji administracyjnych lub zapis księgowy o większej wartości będzie miał większe szanse wyboru. Zastosowanie techniki wymaga posiadania informacji o wielkości (liczebności) wszystkich elementów składających się na populację. Jednym z zastosowań tej techniki jest → dobór próby na podstawie jednostki monetarnej .	Probability proportional to size sampling	A statistical → sampling technique in which the probability of selecting a given → population item is directly proportional to its size, e.g. an office issuing more administrative decisions or a booking entry having higher value are more likely to be selected. Application of this technique requires information on the size (number) of all the items in the population. One of the applications of this technique is → monetary unit sampling .
30.	Dobór przypadkowy	Niestatystyczna → technika doboru próby , w której kontroler/audytor wybiera elementy → populacji w sposób przypadkowy, tj. bez stosowania → osądu kontrolera/audytora oraz bez stosowania metod statystycznych. Wyniki badania nie mogą podlegać ekstrapolacji na całą populację.	Haphazard sampling	A non-statistical → sampling technique in which the auditor selects → population items at random, i.e. without the application of neither → auditor's judgement nor statistical methods. Test results cannot be extrapolated to the whole population.
31.	Dobór wielostopniowy	Technika polegająca na doborze próby w dwóch lub więcej krokach, przy czym → populację dla danego kroku stanowią elementy dobrane w kroku poprzednim. Najczęściej technika ogranicza się do doboru dwustopniowego, kiedy w kroku pierwszym dobiera się kontrolowane regiony/obszary/ jednostki, a w kroku drugim – operacje lub rozliczenia w ramach wybranych regionów/obszarów/jednostek.	Multi-stage sampling	A technique based on sampling in at least two stages, provided that the → population for the particular stage consists of the items selected at the previous stage. This technique is usually limited to two-stage sampling, where audited regions/areas/units are selected in the first stage, and particular transactions or balances within these regions/areas/units are selected in the second stage.

32.	Dobór zespołowy	Technika doboru próby z → populacji , na którą składają się podobne do siebie, a równocześnie wewnętrznie zróżnicowane zespoły elementów. Badaniu poddawane są wszystkie elementy wybranych zespołów, lub też w ramach wylosowanych zespołów dokonuje się odrębnego wyboru elementów, co prowadzi do → doboru wielostopniowego .	Cluster sampling	A sampling technique applied when a → population consists of similar although internally different groups of items. All items in the selected groups are subject to testing, or a separate selection of items is carried out within the sampled groups, which leads to → multi-stage sampling .
33.	Dokładność (precyzja)	Miara, z jaką oszacowanie cechy dokonane na podstawie zbadanej próby odzwierciedla poziom danej cechy w → populacji , z której została wybrana. Dokładność przyjmuje się wstępnie na etapie planowania badania (służy do określenia → liczebności próby) oraz oblicza po zbadaniu próby (służy do określenia → przedziału ufności).	Precision	The measure with which an estimation of an attribute, done on the basis of a tested sample, reflects the level of the attribute in the sampled → population . Precision is assumed preliminarily at the stage of test planning (for the purpose of determining the → sample size) and calculated after testing the sample (for the purpose of determining the → confidence interval).
34.	Dokumentacja kontroli/akta bieżące audytu wewnętrznego	Zapis procesu planowania, przeprowadzania i oceny wyników kontroli/audytu, obejmujący m.in.: → program kontroli/ zadania audytowego , zebrane → dowody kontroli/audytu , udokumentowanie najważniejszych decyzji, analiz i ocen, uwag, wniosków i zaleceń kontrolera/audytora.	Audit files	Records of planning, carrying out and evaluating audit results, including among others: an → audit programme , gathered → audit evidence , documentation of vital decisions, analyses and opinions, remarks, conclusions and recommendations by an auditor.
35.	Dokumenty pokontrolne	W Polsce dokumenty pokontrolne, w zależności od rodzaju jednostki przeprowadzającej kontrolę/audyt, obejmują: → protokół kontroli/sprawozdanie z kontroli , → wystąpienie pokontrolne , → informację o wynikach kontroli , → sprawozdanie z przeprowadzenia zadania audytowego . W UE dokument sporządzany w wyniku przeprowadzenia audytu zewnętrznego. Dla kontroli finansowej ma on zwykle formę poświadczenia lub certyfikatu (krótki dokument wskazujący, które księgi rachunkowe/sprawozdania finansowe były kontrolowane, na jakiej podstawie i jaki był wynik kontroli – ocena pozytywna, pozytywna z uwagami lub negatywna). Dla kontroli wykonania zadań lub systemów, jest to na ogół dłuższy dokument, zawierający wnioski, uwagi, komentarze i zalecenia.	Audit report	In Poland audit reports, depending on the type of auditing entity, include: → audit protocol , → post audit statement , → pronouncement on audit results , → internal audit report . In the EU, an audit report is a document prepared as a result of an external audit. For financial audits, it is usually prepared in the form of an audit opinion or certificate (a short document indicating which accounting books/ financial reports were audited and on what basis, and indicating the audit opinion: clear, qualified or adverse). For performance audits or audits of systems, reports are usually longer, and they contain conclusions, remarks, comments and recommendations.

36.	Dowody kontroli/ audytu	Udokumentowane rezultaty zastosowania → procedur kontroli/ technik przeprowadzania zadania audytowego , potwierdzające stwierdzony stan faktyczny, stanowiące podstawę ocen, uwag, wniosków i zaleceń. Patrz → odpowiednie dowody kontroli .	Audit evidence	Documented results of carrying out → audit procedures , confirming the recorded actual state and forming foundations for opinions, remarks, conclusions and recommendations. See → proper audit evidence .
37.	Dowody potwierdzające	Dowody pochodzące z innego źródła, potwierdzające stwierdzony stan faktyczny, np. uzyskane w drodze zasięgnięcia informacji w jednostce nie objętej kontrolą/audytem.	Corroborative audit evidence/confirming evidence	Evidence obtained from sources, such as inquiries at entities not subject to audit, which confirm the recorded actual state.
38.	Dziedzina kontroli/ audytu	Obszar tematyczny lub problemowy, którego dotyczy kontrola/audyt.	Audit field	An area of issues or problems subject to audit.
E				
39.	Element populacji	Pojedyncza, wyodrębniona część składowa → populacji , zazwyczaj operacja lub rozliczenie, która może być przedmiotem badań.	Population item	A single, individual part of a → population , usually a transaction or a balance, which may be subject to testing.
40.	Elementy systemu kontroli wewnętrznej	Obszary → systemu kontroli wewnętrznej funkcjonującego w danej jednostce. W standardach kontroli finansowej wymienia się pięć elementów: → środowisko systemu kontroli wewnętrznej , zarządzanie ryzykiem, mechanizmy systemu kontroli, informacja i komunikacja, ocena i audyt wewnętrzny.	Control components	Areas of an → internal control system functioning in a given unit. In financial audit standards five elements are listed: → control environment , risk management, control mechanisms, information and communication, evaluation and internal audit.
41.	Estymacja ilorazowa	Szacowanie proporcji dwóch → cech w → populacji , z których wartości cechy występującej w mianowniku są znane. Stosowane w badaniu rozbieżności pomiędzy stanem zaewidencjonowanym (znanym) i faktycznym (badanym), szczególnie w sytuacji gdy poziom rozbieżności wykazuje zależność od wartości zaewidencjonowanej.	Ratio estimation	Estimating the proportion of two → attributes in a → population with known values of the attribute in the denominator. Applied in checking discrepancies between recorded (known) and actual (tested) state, in particular if the level of discrepancies is independent of the recorded value.

42.	Estymacja różnicy	Szacowanie różnicy dwóch → cech w → populacji , z których wartości jednej są znane. Stosowane w badaniu rozbieżności pomiędzy stanem zaewidencjonowanym (znany) i faktycznym (badany), szczególnie w sytuacji gdy poziom rozbieżności nie zależy od zaewidencjonowanej wartości.	Difference estimation	Estimating difference between two → attributes in a → population with known values of one of them. Applied in checking discrepancies between recorded (known) and actual (tested) state, in particular if the level of discrepancies is independent of the recorded value.
43.	Estymacja wartości na podstawie średniej	Szacowanie wartości łącznej badanej cechy ilościowej w → populacji na podstawie oceny wartości średniej. Stosowana w → doborze ilościowym .	Mean per unit estimation (MPU)	Estimating total value of the quantitative attribute tested in a → population on the basis of the evaluation of the mean value, applied in → variable sampling .
G				
44.	Gospodarność	Kryterium kontroli/audytu dotyczące zgodności działalności kontrolowanej/audytowanej jednostki z zasadami efektywnego gospodarowania, tj. → oszczędności , → wydajności i → skuteczności .	Sound management	One of audit criteria concerned with compliance of the audited entity's activity with the rules of effective management, i.e. → economy , → efficiency and → effectiveness .
H				
45.	Hierarchizacja ryzyka	Gradacja pojedynczych zdarzeń (wydarzeń) mogących niekorzystnie wpływać na osiągnięcie określonego celu z punktu widzenia dwóch parametrów – oszacowanego prawdopodobieństwa wystąpienia tych zdarzeń i ich ewentualnych skutków.	Risk prioritisation	Gradation of individual events (occurrences) which may have negative effect on the fulfilment of a particular objective from the perspective of two parameters, i.e. the estimated probability of the occurrence of such events and their possible effects.
I				
46.	Informacja o wynikach kontroli	W NIK dokument opracowany na podstawie → protokółów kontroli i → wystąpień pokontrolnych , całościowo przedstawiający wyniki kontroli.	Pronouncement on audit results	In the NIK: a document developed on the basis of → audit protocols and → post audit statement , containing an overall presentation of audit results.

47.	Inspekcja	1) Jedna z →procedur kontroli/technik przeprowadzania zadania audytowego, polegająca na: – przeglądzie i badaniu wyników działalności oraz likwidowaniu występujących braków i uchybień w następstwie bezzwłocznie wydanych poleceń, – zbadaniu zapisów, dokumentów lub aktywów trwałych. 2) W znaczeniu instytucjonalnym – jeden z rodzajów policji administracyjnej, posiadającej, oprócz kompetencji kontrolnych, uprawnienie do bezpośredniego nakładania kar i sankcji.	Inspection	1) One of →audit procedures based on: – revision and examination of the results of a given activity as well as on elimination of existing defects and deviations by immediate orders, – checking entries, documentation or fixed assets. 2) In institutional terms, it is a type of administrative police, which except for control competencies has also the right to directly impose penalties and sanctions.
48.	Istnienie	Jeden z elementów oceny w → kontroli/audycie finansowym , oznacza sprawdzenie, czy aktywa i pasywa rzeczywiście istnieją w na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego.	Existence	One of assessment elements in → financial audit which denotes checking whether assets or liabilities actually exist at the time when the balance sheet is prepared.
49.	Istotność	Błąd lub wielkość błędu wynikająca z ekstrapolacji jest istotna jeżeli można oczekiwać, że będzie wpływała na opinie lub działania użytkownika sprawozdań finansowych. Dlatego istotność wskazuje na oddziaływanie błędu lub grupy błędów w kontekście sprawozdań finansowych jako całości. Określa się → istotność ze względu na wartość , → istotność ze względu na charakter lub → istotność ze względu na kontekst , w jakim występują. Patrz również → próg istotności .	Materiality	An error, or an extrapolated rate of error, is considered material if it can be expected to affect the view or reaction of the user of financial statements. Thus materiality seeks to determine the impact of an error or a group of errors in the context of financial statements as a whole. The following are determined: → materiality by value , → materiality by nature or → materialiy by context , in which they occur. See also → materiality threshold .
50.	Istotność ze względu na charakter	Sytuacja, w której charakter stwierdzonej nieprawidłowości wymaga, aby była ona ujawniona niezależnie od kwoty lub stopnia odchylenia od stanu oczekiwanego, np. gdy dotyczy działania nielegalnego, popełnienia nadużycia lub korupcji.	Materiality by nature	A situation in which the character of a discovered irregularity requires to disclose this irregularity, regardless of the amount or level of deviation from the expected condition, e.g. when it is related to illegal actions, fraud or corruption.
51.	Istotność ze względu na kontekst	Sytuacja, w której nieprawidłowość o nieznacznej wartości lub stopniu odchylenia od stanu oczekiwanego ma lub może mieć znaczące konsekwencje.	Materiality by context	A situation in which an irregularity of an insignificant value or deviation level has or may have far-reaching consequences.

52.	Istotność ze względu na wartość	Określona kwota lub liczba punktów procentowych, której nie może przekraczać wartość nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku kontroli/audytu sprawozdań finansowych/populacji.	Materiality by value	A defined amount or number of percentage points which cannot be exceeded by the value of irregularities detected in an audit of financial reports or of a population.
J				
53.	Jawność	Kryterium audytu dotyczące badania zakresu udostępniania sprawozdań finansowych i sprawozdań z działalności jednostki oraz innych informacji dotyczących funkcjonowania jednostki i podejmowania decyzji.	Disclosure	An audit criterion concerning testing the scope of disclosing an entity's financial and activity reports as well as other information related to its functioning and decision making.
54.	Jednostka kontrolowana/ audytowana	Podmiot poddany kontroli/audytowi.	Audited entity, auditee	An entity subject to audit.
K				
55.	Karta Audytu Wewnętrznego	Dokument zatwierdzony i przyjęty przez kierownika jednostki, który określa cel, zakres, uprawnienia i odpowiedzialność audytu wewnętrznego w jednostce.	Internal Audit Charter	A document approved and accepted by the unit manager, laying down the objective, scope, authorisations and responsibility of the internal audit in the unit.
56.	Kluczowe punkty kontrolne	W → systemie kontroli wewnętrznej punkty, które mają największy wpływ na prawidłowość operacji przetwarzanych przez system. Zazwyczaj kluczowy punkt kontrolny dotyczy wszystkich operacji określonego rodzaju i, jeśli właściwie funkcjonuje, zapewnia, że przynajmniej jedno z kryteriów oceny kontrolowanej działalności zostało spełnione.	Key controls	In → internal control : controls which have the most significant influence on the correctness of the operations processed by the system. Typically, a key control is applied to all transactions of a particular type and, if applied correctly, guarantees that at least one of evaluation criteria of the audited activities has been achieved.
57.	Kompensujące punkty kontrolne	W → systemie kontroli wewnętrznej punkty, które pierwotnie nie zostały zdefiniowane przez kontrolera jako → kluczowe punkty kontrolne systemu kontroli wewnętrznej, ale pełnią tę samą funkcję, co oceniany lub testowany kluczowy punkt kontrolny systemu	Compensating controls	In an → internal control : controls which originally were not defined by the auditor as → key controls in the internal control system, but they have the same function as evaluated or tested key controls of the internal control system. The auditor may opt for determining,

		kontroli wewnętrznej. Kontroler/audytor może dążyć do określenia, oceny i przetestowania punktu kompensującego zamiast punktu kluczowego, który nie funkcjonuje w sposób skuteczny, spójny i ciągły.		evaluating and testing a compensating control instead of a key control which is not functioning effectively, continuously and consistently.
58.	Kompletność	Jeden z elementów oceny w → kontroli/audycie finansowym , oznacza sprawdzenie, czy księgi rachunkowe zawierają wszystkie operacje, aktywa i pasywa, które powinny zawierać.	Completeness	One of assessment elements in → financial audit which denotes checking whether accounting books contain all transactions, assets and liabilities that it should contain.
59.	Kontrola	1. W znaczeniu funkcjonalnym (ang. audit) oznacza badanie lub przegląd polegający na ustaleniu stanu faktycznego, porównaniu go ze stanem wymaganym/pożądanym oraz dokonanie jego oceny. Rozpatrywana w następujących aspektach: - podmiotu przeprowadzającego (wewnętrzna, zewnętrzna), - czasu przeprowadzenia (→ kontrola ex ante , → kontrola ex post , → ikontrola w trakcie), - badanego obszaru (→ kontrola finansowa , → kontrola wykonania zadań). 2. W znaczeniu zarządczym (ang. control) jest to przyjęty system zarządzania (procedury, instrukcje, zasady, mechanizmy) służący do uzyskania racjonalnej pewności, że cele zarządzania zostaną osiągnięte. Proces dzięki któremu zarządza się określonymi działaniami.	Audit/control	1. In functional terms, an 'audit' means a check or a review consisting in determining the actual state, comparing it to the required/desired state and evaluating it. Audits consider the following aspects: - auditing entity (internal, external), - audit time (→ ex ante audit , → ex post audit , → interim (mid-term) audit), - area subject to audit (→ financial audit , → performance audit). 2. In management terms, a 'control' means an accepted management system (procedures, guidelines (manuals), rules, mechanisms) used to give reasonable assurance that management objectives will be fulfilled. It is a process due to which particular actions are managed.
60.	Kontrola dostępu	→ Procedura systemu kontroli wewnętrznej , której celem jest ograniczenie dostępu do zasobów informatycznych oraz nadzór nad dostępem.	Access control	An → internal control procedure aimed at limiting access to IT resources as well as access supervision.
61.	Kontrola ex ante (wstępna)	Mechanizm → systemu kontroli wewnętrznej (zarządczej), który jest stosowany zanim określone zdarzenie będzie miało miejsce, w celu wyeliminowania nieprawidłowości, np. system oceny wydatków przed ich realizacją.	Ex ante control	A mechanism of an → internal control (management control) applied before an event happens, aimed to eliminate irregularities, e.g. a system for estimating expenditures before they are effected.
62.	Kontrola finansowa	1. W znaczeniu funkcjonalnym (financial audit) oznacza jeden z rodzajów kontroli/audytu gospodarki finansowej jednostki kontrolowanej, przeprowadzanej	Financial audit/ financial control	1. In functional terms, a 'financial audit' means a type of financial management auditing at the audited unit, carried out by an external auditor in order to prepare an

		przez audytora zewnętrznego w celu wyrażenia opinii, czy sprawozdania finansowe/budżetowe jednostki kontrolowanej zostały przygotowane zgodnie z określonymi wymogami. Zwrot wyrażający tę opinię to: "przedstawia prawdziwy i wiarygodny obraz" ("gives a true and fair view"). Przedstawiona opinia ma charakter →poświadczenia. Czasami taki zewnętrzny audyt finansowy nosi nazwę rewizji finansowej. 2. W znaczeniu zarządczym (financial control) oznacza: a) przyjęty (nadany) system zarządzania (procedury, instrukcje, zasady, mechanizmy) dotyczący procesów finansowych, b) zgodnie z ustawą o finansach publicznych – oznacza nadany przez kierownika jednostki sektora finansów publicznych system zarządzania (procedury, instrukcje, zasady, mechanizmy) określający procesy związane z gromadzeniem i rozdysponowaniem środków publicznych oraz gospodarowaniem mieniem.		opinion on whether financial/budgetary reports of the audited unit comply with particular requirements. The opinion is expressed in the following words: "gives a true and fair view". The presented opinion is referred to as →certification. Sometimes such external audit is referred to as financial revision. 2. In management terms, a 'financial control' means: a) an accepted (imposed) management system (procedures, guidelines (manuals), rules, mechanisms) applied to financial processes, b) according to the Act on Public Finance, a management system (procedures, guidelines (manuals), rules, mechanisms), imposed by the manager of a public sector unit, determining processes related to collecting and distributing public resources and to property management.
63.	Kontrola prawidłowości	Kontrola zgodności z przepisami prawa i dokumentami wyznaczającymi kierunki działalności (programy).	Regularity audit	An audit of compliance with legal provisions and documents determining activity directions (programmes).
64.	Kontrola w trakcie	Kontrola/audyt przeprowadzany w czasie trwania działań będących przedmiotem badania.	Interim (mid-term) audit	Audit carried out during the actions subject to audit.
65.	Kontrola zarządcza	Inna nazwa → systemu kontroli wewnętrznej ustanowionego przez kierownictwo.	Management control	Another term for → internal control set up by the management.
66.	Kontrola/audyt doraźny	Kontrola/audyt przeprowadzana w razie potrzeby (poza planem).	Ad hoc audit	Audit carried out whenever it is necessary (not scheduled).
67.	Kontrola/audyt <i>ex post</i> (następcza)	Kontrola/audyt przeprowadzona po zakończeniu określonych działań, będących jej przedmiotem.	<i>Ex post</i> audit	Audit carried out after certain actions subject to audit have been completed.
68.	Kontrola/audyt <i>ex-ante</i> (wstępna)	Kontrola/audyt przeprowadzona po zakończeniu etapu przygotowawczego do realizacji danej działalności, programu lub zadania, ale przed podjęciem decyzji o realizacji.	<i>Ex ante</i> audit	Audit carried out after the completion of the preparatory stage of the implementation of a particular activity, programme or task, but before the decision on the implementation of this activity has been taken.

69.	Kontrola/audyt planowy	Kontrola/audyt zawarty w planie pracy podmiotu przeprowadzającego kontrolę/audyt.	Planned audit	Audit included in the work schedule of an auditing entity.
70.	Kontrola/audyt poświadczający	Obejmuje badanie systemów i operacji finansowych, w tym ocenę zgodności z przepisami prawa, kontrolę → systemów kontroli wewnętrznej oraz funkcjonowania komórek kontroli wewnętrznej i audytu, kontrolę działalności pod względem → legalności i → rzetelności . Badanie to jest podstawą wydania → poświadczenia prawidłowości rozliczenia finansowego jednostki kontrolowanej.	Certification audit (attestation audit)	It involves a check of financial systems and operations, including evaluation of compliance with legal provisions, a control of → internal control and of functioning of internal control and audit units, as well as a control of activities with regard to → legality and → integrity . The check is the basis for issuing a → certificate of correctness of the financial statement submitted by the auditee.
71.	Kontrola/audyt systemów informatycznych	Sprawdzenie, czy ochrona zabezpieczeń systemów informatycznych jest odpowiednia i wystarczająca, aby zagwarantować poufność, integralność i dostępność informacji oraz systemów informatycznych.	IT systems audits	Checking whether the security of IT systems is adequate and sufficient to ensure confidentiality, integrity and availability of information and IT systems.
72.	Kontrola/audyt wykonania zadań (kontrola/audyt działalności)	Rodzaj kontroli/audytu, którego celem jest zbadanie → oszczędności , → wydajności i → skuteczności prowadzenia działalności lub zarządzania jednostką kontrolowaną. Obejmuje badanie: a) oszczędności w działalności administracyjnej prowadzonej zgodnie z rozsądnymi zasadami i praktyką zarządzania; b) wydajności gospodarowania zasobami ludzkimi, finansowymi i innymi, łącznie ze sprawdzeniem systemów informacyjnych, sposobów zarządzania i systemów monitorowania, a także procedur stosowanych przez jednostki kontrolowanej/ audytowanej w celu usunięcia wykrytych wad; c) skuteczności w osiągnięciu założonych celów.	Performance audit (value for money audit)	A type of audit aimed at examining → economy , → efficiency and → effectiveness of running a business (an activity) or managing an audited unit. It involves examination of: a) economy in administrative operations carried out in compliance with reasonable rules and management practices; b) efficiency in managing human, financial and other resources, including checks of information systems, management methods and monitoring systems as well as procedures applied by the auditee in order to eliminate disclosed failures; c) effectiveness in fulfilling predetermined objectives.
73.	Kontroler wewnętrzny	Osoba wykonująca czynności kontrolne w jednostce, w której jest zatrudniona, na podstawie posiadanego → upoważnienia .	Internal auditor	An individual carrying out audits in the unit in which he/she is employed on the basis of a → personalised letter of authorisation .
74.	Kontroler/audytor zewnętrzny	Osoba wykonująca czynności kontrolne w podmiocie, która nie podlega kontrolowanemu podmiotowi, ani nie jest podporządkowana jego celom.	External auditor	An individual carrying out audits in a given entity which is subordinate neither to the audited entity nor to its objectives.

75.	Korupcja administracyjna	Zamierzone działanie przez osobę pełniącą funkcje publiczne w celu dostarczania innym korzyści, w zamian za zapewnienie nielegalnych korzyści; wykorzystanie stanowiska publicznego do prywatnych korzyści.	Administrative corruption	A deliberate action on the part of a public official aimed at providing other people with profit in exchange for illegal benefits; a use of one's public office for private benefits.
L				
76.	Legalność	Kryterium kontroli/audytu. Zgodność z obowiązującymi w badanym okresie przepisami konstytucji, ustaw, ratyfikowanych umów międzynarodowych, rozporządzeń, aktów prawa miejscowego oraz przepisów wewnętrznych.	Legality	One of audit criteria denoting compliance with constitutional and regulatory provisions, with provisions of ratified international contracts, with ordinances and local legal acts, and with internal provisions which are in force in the audited period.
77.	Liczebność próby	Liczba elementów próby. W przypadku stosowania → statystycznych metod doboru próby , liczebność jest wyznaczana przy założeniu pożądanej → dokładności badania oraz → poziomu ufności .	Sample size	A number of sample items. If → statistical sampling methods are applied, a sample size is determined by assuming desired → precision and → confidence level of the test.
78.	Losowy dobór próby	Dobór próby dokonany przy zastosowaniu metod statystycznych, pozwalających na określenie dla każdego elementu populacji prawdopodobieństwa jego wyboru do próby. Efektem jest uzyskanie → próby reprezentatywnej .	Random sampling	A type of sampling with the application of statistical methods which allows for determining for each population item the probability of this item to be selected for the sample. Random sampling results in a → representative sample .
M				
79.	Mechanizmy korupcjogenne	Mechanizmy sprzyjające występowaniu korupcji, obejmujące m.in.: 1) nadmiar kompetencji w ręku jednego urzędnika; 2) dowolność w podejmowaniu decyzji; 3) lekceważenie dokumentacji i sprawozdawczości; 4) słabość → systemu kontroli wewnętrznej ; 5) nierówny dostęp do informacji; 6) brak odpowiedzialności osobistej; 7) brak rozwiązań antykorupcyjnych; 8) brak → przejrzystości w działaniu.	Corruption-prone mechanisms	Mechanisms favourable for corruption, including among others: 1) excessive competences of one official; 2) freedom in decision making; 3) negligence of documentation and reporting; 4) weakness of → internal control ; 5) uneven access to information; 6) lack of personal responsibility; 7) lack of anticorruption solutions; 8) lack of → transparency in operation.

80.	Moc testu	Prawdopodobieństwo (pewność), że jeśli istnieją → <u>nieprawidłowości</u> , to zostaną one wykryte. W rozumieniu statystycznym - przeciwieństwo (dopełnienie do 1) wyrażonego w wartościach dziesiętnych → <u>ryzyka błędnej akceptacji</u> . W audycie utożsamiana często z → <u>poziomem ufności</u> .	Power of test	Probability (confidence) that any existing → <u>irregularities/errors</u> will be discovered. Considered statistically, it is the opposite (complement to 1) of the → <u>risk of incorrect acceptance</u> expressed in decimal figures. In auditing, the power of test is often identified with the → <u>confidence level</u> .
81.	Monitorowanie	Ciągłe śledzenie przebiegu i postępów w realizacji zadań oraz ich efektów, w powiązaniu z odpowiednim systemem mierników, takich jak: np. terminy, cele ilościowe, cele jakościowe.	Monitoring	Constant following of the course and progress of the implementation of tasks and of their effects in connection with an appropriate system of measures, such as deadlines, quantitative objectives, qualitative objectives, etc.
N				
82.	Nadużycie finansowe	W prawodawstwie Wspólnot Europejskich zdefiniowane w art. 1 Konwencji o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich z dnia 26 lipca 1995 r. (OJ95/C316/03), nadużycia finansowe polegają na: a) w odniesieniu do wydatków, jakimkolwiek celowym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym: - wykorzystania lub przedstawienia nieprawdziwych, niepoprawnych lub niepełnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu sprzeniewierzenie lub bezprawne zatrzymanie środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu, - nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu, - niewłaściwego wykorzystania takich środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane; b) w odniesieniu do przychodów, jakimkolwiek celowym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:	Fraud	As defined in <i>acquis communautaire</i> , in Article 1 of the Convention on the protection of the European Communities' financial interests of 26 July 1995 (OJ95/C316/03), a fraud is: (a) in respect of expenditure, any intentional act or omission relating to: - the use or presentation of false, incorrect or incomplete statements or documents, which has as its effect a misappropriation or wrongful retention of funds from the general budget of the European Communities or budgets managed by, or on behalf of, the European Communities, - non-disclosure of information in violation of a specific obligation, with the same effect, - the misapplication of such funds for purposes other than those for which they were originally granted; (b) in respect of revenue, any intentional act or omission relating to:- the use or presentation of false, incorrect or incomplete statements or documents, which has as its effect an illegal diminution of the resources of the general budget of the European Communities or budgets managed by, or on

		- wykorzystania lub przedstawienia nieprawdziwych, niepoprawnych lub niepełnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu bezprawne zmniejszenie środków budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez lub w imieniu Wspólnot Europejskich, - nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu, - niewłaściwego wykorzystania korzyści uzyskanej zgodnie z prawem, w tym samym celu.		behalf of, the European Communities, - non-disclosure of information in violation of a specific obligation, with the same effect, - misapplication of a legally obtained benefit, with the same effect.
83.	Nadzór	Istotny mechanizm → systemu kontroli wewnętrznej , który zakłada istnienie właściwego przywództwa, kierownictwa i kontroli hierarchicznej na wszystkich etapach działalności.	Supervision	A significant mechanism in → internal control which assumes proper leadership, management and hierarchical control at all stages of an activity.
84.	Należyta zawodowa staranność	Odpowiednia staranność i umiejętności, jakie kontroler/audytor powinien wykazać stosownie do stopnia złożoności kontroli/audytu; w szczególności uwaga poświęcona planowaniu, zbieraniu informacji, ocenie dowodów, wyciąganiu wniosków oraz formułowaniu opinii i zaleceń.	Due professional care	An appropriate element of care and skills which an auditor should apply in respect of the complexity of the audit task, including careful attention to planning, information gathering, evidence evaluation, and forming remarks, conclusions and recommendations.
85.	Nieprawidłowość	Działanie lub zaniechanie działania, które w świetle kryteriów oceny należy uznać za → nielegalne, → niegospodarne, → niecelowe lub → nierzetelne, w odniesieniu do audytu dodatkowo → nieprzejrzyste lub → niejawne. W prawodawstwie Wspólnot Europejskich nieprawidłowość oznacza „każde naruszenie przepisów prawa Wspólnot wynikające z działania lub zaniechania ze strony operatora ekonomicznego, przynoszące lub mogące przynieść szkodę budżetowi generalnemu Wspólnot lub budżetom przez nie zarządzanym, w postaci zmniejszenia lub utraty dochodów z własnych zasobów gromadzonych bezpośrednio na rzecz Wspólnot, albo w postaci nieuzasadnionych wydatków”. [Rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 2988 z 18 grudnia 1995 r. art. 1 pkt 2]	Irregularity/error	An action or a failure to act which, in the light of evaluation criteria shall be considered → illegal, → unsound, → purposeless or → non-integral, and with regard to internal audit also → non-transparent or → non-disclosed. Compliant with <i>acquis communautaire</i>, irregularity means “any infringement of a provision of Community law resulting from an act or omission by an economic operator, which has, or would have, the effect of prejudicing the general budget of the Communities or budgets managed by them, either by reducing or losing revenue accruing from own resources collected directly on behalf of the Communities, or by an unjustified item of expenditure”. [Article 1 subparagraph 2 of Council Regulation (EC, Euratom) No 2988/95 of 18 December 1995] In financial audit an error is non-compliance with

		W kontroli finansowej - niezgodność z elementami oceny: operacja nie została ujęta w księgach rachunkowych (→ kompletność); została zapisana, ale nie miała miejsca (→ realność); została zapisana, lecz w niewłaściwej kwocie (→ wymiar); została niewłaściwie ujawniona/przedstawiona (→ ujawnienie); została dokonana, choć nie powinna ze względu obowiązujące ramy prawne działalności jednostki (→ prawidłowość). Odnośnie bilansu: bilans jest zapisany w złej wysokości (→ wycena); uwzględnia składniki nie należące do danej jednostki (→ własność); uwzględnia składniki które nie istnieją (lub już nie) (→ istnienie). W audycie wewnętrznym zwana uchybieniem.		evaluation elements: a transaction is not included in the accounting books (→ completeness); a transaction is recorded although in fact it has not occurred (→ occurrence); a transaction is recorded at the incorrect amount (→ measurement); a transaction is not properly disclosed/presented (→ disclosure); a transaction has been made although it should not have been made because of the legal framework within which the entity operates (→ regularity). With regard to balance an error means: a balance recorded at a wrong amount (→ valuation); a balance which contains elements not pertaining to the reporting entity (→ ownership); or a balance which contains items which do not (or no longer) exist (→ existence). In internal audit it is called a "minor irregularity".
86.	Niestatystyczne metody/techniki doboru próby	Metody wyboru elementów populacji dokonane z pominięciem metod statystycznych: → dobór próby na podstawie osądu , → dobór przypadkowy , → dobór próby według wygody . Wyniki badania nie mogą podlegać ekstrapolacji na całą → populację .	Non-statistical sampling methods/ techniques	Methods/techniques of sampling excluding statistical methods: → judgement sampling , → haphazard sampling , → convenience sampling . Test results cannot be extrapolated to the whole → population .
87.	Niezależność kontrolera/audytora	Obejmuje niezależność organizacyjną (organizacyjna odrębność wykonywanych zadań oraz odpowiedni sposób podporządkowania) oraz operacyjną (niezależność w planowaniu, przeprowadzaniu oraz formułowaniu ocen, uwag, wniosków i zaleceń wynikających z kontroli/audytu).	Independence of auditor	It includes organizational independence (organizational autonomy of the performed tasks and appropriate method of subordination) and operational independence (independence in planning, carrying out and formulating evaluations, remarks, conclusions and recommendations resulting from an audit).
88.	Niezależność organu kontroli/podmiotu kontrolującego	Zdolność instytucji kontrolnej do wykonywania jej uprawnień bez jakiegokolwiek zewnętrznego ukierunkowania czy jakiegokolwiek ingerencji. Niezależność wobec władzy ustawodawczej, wykonawczej i jednostki kontrolowanej, polegająca na swobodzie wyznaczania priorytetów kontroli, planowaniu prac, przeprowadzaniu kontroli, ocenie jej wyników oraz formułowaniu opinii, uwag, wniosków i zaleceń.	Independence of audit institution	Ability of the audit institution to carry out its audit mandate without external direction or interference of any kind. Independence of legislative authorities, administrative authorities and the audited unit, based on freedom to determine audit priorities, to plan works, carry out the audit, evaluate its results and formulate opinions, remarks, conclusions and recommendations.

O				
89.	Obszary/operacje wysokiego ryzyka	Dziedziny lub operacje objęte kontrolą/audytem charakteryzujące się wysokim → ryzykiem nieodłącznym lub wysokim → ryzykiem zawodności systemów kontroli wewnętrznej .	High risk areas/ operations	Areas or operations subject to audit which are of high → inherent risk or high → control risk .
90.	Ocena/ewaluacja	Całościowy przegląd programu lub projektu, dokonany przed, w trakcie trwania lub po jego zakończeniu, mający na celu ocenę jego realizacji, w oparciu o przyjęte mierniki, wskaźniki lub kryteria, służący wydaniu opinii czy założone cele zostały osiągnięte. Wykorzystywany jako narzędzie do samooceny i podnoszenia sprawności.	Evaluation	An overview of a programme or project carried out before, during or after its implementation, aimed at evaluating the implementation with reference to adopted measures, indicators or criteria, and used in issuing opinions whether the assumed objectives have been met. Evaluation is used as an instrument of self-assessment and of efficiency improvement.
91.	Odchylenie	Wystąpienie w badanej próbie prawidłowości/zjawiska, które nie jest reprezentatywne dla → populacji , z której została wybrana.	Bias	An occurrence, in a tested sample, of a regularity/phenomenon which is not representative of the sampled → population .
92.	Oddziaływanie	Uzyskany długookresowy efekt lub konsekwencja, będąca realizacją zaprogramowanego do osiągnięcia celu ogólnego.	Impact	A long term effect or consequence which is a result of the general objective that has been planned.
93.	Odpowiednie dowody kontroli	Dowody kontroli, zgodnie ze Standardami kontroli INTOSAI, nazywamy odpowiednimi, jeżeli są: - rzetelne: wystarczające pod względem ilościowym i właściwe dla uzyskania wyników kontroli/audytu oraz bezstronne i wiarygodne. Wiarygodność dowodów kontroli/ audytu zależy od ich charakteru, źródła oraz sposobu ich uzyskania, - stosowne: odnoszące się do celów kontroli/audytu, - racjonalne: koszt zebrania dowodów powinien być proporcjonalny do wyników, które kontroler/audytor zamierza uzyskać.	Proper audit evidence	Audit evidence, according to INTOSAI auditing standards, is considered proper, if it is: - competent: appropriate in size and adequate to obtained audit results, as well as unprejudiced and reliable. Reliability of audit evidence depends on the type, source and method of obtaining it, - relevant: concerning audit objectives, - reasonable: the cost of gathering evidence should be proportional to the results expected by the auditor.
94.	Oględziny	→ Procedura kontroli/technika przeprowadzania zadania audytowego polegająca na obserwacji i udokumentowaniu stanu faktycznego składników majątkowych lub przebiegu określonych czynności.	Physical examination	An → audit procedure based on observation and documentation of the actual state of property elements or particular proceedings.

95.	Operacja	1) Wymiana albo przepływ towarów, usług lub środków pieniężnych. 2) Pozycja zapisana w księgach rachunkowych.	Transaction	1) An exchange or transfer of goods, services or funds. 2) An item recorded in accounting books.
96.	Operat losowania	Rejestr lub oznaczenie elementów → populacji wykorzystywane do przeprowadzenia → doboru próby . Np. lista płac, lista zawartych umów, system identyfikacji podatkowej itp.	Sampling frame	A register or denotation of → population items used for carrying out → sampling , such as payroll, list of concluded contracts, tax identification system, etc.
97.	Osąd kontrolera/ audytora	Ocena zagadnień związanych z kontrolą/audytem na podstawie wiedzy i doświadczenia zawodowego kontrolera/audytora.	Auditor's judgement	An auditor's assessment of the issues related to the audit, based on their knowledge and professional experience.
98.	Oszczędność	Minimalizacja kosztów prowadzonych działań, przy zachowaniu wymaganej jakości. Jedno z kryteriów → kontroli wykonania zadań .	Economy	Minimum possible costs of activities undertaken with the preservation of the required quality. One of the criteria in → performance audit .
P				
99.	Planowanie kontroli/ audytu	Opracowywanie okresowych planów pracy określających zadania kontrolne/audytowe do realizacji przez podmiot kontrolujący/audytujący w danym czasie.	Audit planning	Developing periodical work plans setting up audit tasks to be carried out by an auditing unit at a given time.
100.	Podejście do kontroli/ audytu	Strategia przeprowadzenia kontroli/audytu, w przypadku gdy badana jest próba wybrana z populacji. Jej celem jest zapewnienie najlepszego sposobu realizacji → celów kontroli/audytu oraz zebrania odpowiednich → dowodów kontroli/audytu i dokonania ich oceny. Z punktu widzenia oceny systemu kontroli wewnętrznej wyróżnia się dwa rodzaje podejść do kontroli: → podejście do kontroli/audytu wsparte systemowo (gdzie część ufności czerpiemy z prawidłowo funkcjonującego systemu kontroli wewnętrznej), → bezpośrednie badania kontrolne/audytowe (gdzie zakłada się, że nie wolno w kontroli polegać na → systemie kontroli wewnętrznej).	Audit approach	An auditing strategy applied in case of testing a sample from a population. Its aim is to ensure the best method of the accomplishment of → audit objectives and of gathering proper → audit evidence and its evaluation. There are two audit approaches, from the point of view of the internal control system: → systems based audit approach (where part of confidence comes from a properly functioning internal control system) and → substantive audit procedures (where it is assumed that the → internal control cannot be relied on).

101.	Podjęcie do kontroli/ audytu wsparte systemowo	→ Podjęcie do kontroli/audytu , stosowane przy wykorzystaniu statystycznego doboru próby, w którym pozytywna ocena funkcjonowania → systemu kontroli wewnętrznej umożliwia ograniczenie liczby → bezpośrednich badań kontrolnych/audytowych . Zastosowanie tego podejścia wymaga przeprowadzenia → badania zgodności oraz dokonania oceny systemu kontroli wewnętrznej w danej jednostce przez kontrolera/audytora.	Systems based audit approach	An → audit approach applied with statistical sampling, in which the positive evaluation of the functioning of the → internal control enables to limit the number of → substantive audit procedures . In order to apply this approach the auditor has to carry out a → compliance tests and an evaluation of the internal control system in a given unit.
102.	Populacja	Jednoznacznie określony, wyodrębniony i kompletny zbiór jednostek (np. osób, przedmiotów, zjawisk, operacji, rozliczeń) poddanych badaniu, które posiadają jedną lub kilka cech wspólnych (są to cechy podlegające badaniu), ale są zróżnicowane pod względem ich wartości i jakości, a także pod względem innych posiadanych → cech .	Population	An unambiguously determined, separate and complete set of units (e.g. individuals, items, occurrences, transactions, balances) subject to testing, which have one or more attributes in common (the attributes are subject to tests), but which differ in value and quality, as well as with regard to other → attributes .
103.	Porównanie z wzorcem	Technika prowadzenia badań kontrolnych wykorzystywana w → kontrolach wykonania zadań . Polega na znalezieniu dobrego wzorca (dobrej praktyki) w określonej działalności, która w opinii kontrolera może stanowić płaszczyznę odniesienia przy dokonywaniu oceny kontrolowanej działalności. Wyróżnia się: - porównania wysokiego poziomu (high level benchmarking): porównanie ogólnej metodologii i strategii działalności kontrolowanej jednostki w zestawieniu z podobnymi jednostkami sektora publicznego lub prywatnego, na szczeblu krajowym lub międzynarodowym, - porównania wyników (performance benchmarking): zastosowanie wskaźników ilościowych do porównania wyników uzyskiwanych przez różne jednostki przy prowadzeniu takiej samej działalności, - porównania procesów (process benchmarking): systematyczna analiza i porównanie procesów i trybów postępowania stosowanych w danej jednostce; obejmują porównania ilościowe i jakościowe. W porównaniach zewnętrznych porównywane są dwie	Benchmarking (high-level, performance, process)	A technique applied in → performance audit . It is based on finding a good benchmark (good practice) in a given activity, which in the auditor's opinion may be the point of reference in evaluating an audited activity. The following types of benchmarking can be distinguished: - high level benchmarking: benchmarking an overall method and strategy of an audited activity against similar units in the public or private sector at the local or international level, - performance benchmarking: application of quantitative indicators to compare the results obtained by various units involved in the same activity, - process benchmarking: systematic analysis and comparison of the processes and performance methods applied in a given unit; it includes quantitative and qualitative benchmarking. In external benchmarking two units are compared, whereas in internal units organisational sections or regional branches of an audited unit are compared (e.g. regional labour offices).

		różne jednostki, w porównaniach wewnętrznych – komórki organizacyjne lub oddziały terenowe jednostki kontrolowanej/audytowanej (np. terenowe urzędy pracy).		
104.	Poświadczenie	Poświadczenie wydane w wyniku kontroli finansowej stwierdzające, że sprawozdania finansowe są prawidłowe i/lub wszystkie operacje są zgodne z prawem, stanowiące oddzielny dokument, lub część dokumentu wydanego po przeprowadzeniu kontroli.	Audit opinion	A certificate issued as a result of financial audit, stating that financial reports are correct and/or all transactions are legal and regular. It is prepared as a separate document or as a part of the document issued after the audit.
105.	Powtórne wykonanie	Rodzaj → <u>procedury kontroli/techniki przeprowadzania zadania audytowego</u> polegający na ponownym przeprowadzeniu przez kontrolera/audytora operacji wykonywanych przez personel jednostki kontrolowanej/audytowanej. Np. przy badaniu wydawania decyzji administracyjnych kontroler/audytor może pobrać opis obowiązującej procedury, wybrać próbę wydanych decyzji i przeprowadzić samodzielnie zgodnie z opisem wszystkie czynności związane z jej wydawaniem.	Reperformance	A type of → <u>audit procedure</u> based on the repetition by an auditor of the operations carried out by the personnel of an audited unit. For instance, while checking administrative decision-making process, auditors can analyse a chosen decision that has been made and perform on their own all the procedures connected with this decision, according to the description of these procedures.
106.	Poziom istotności	→ <u>Ryzyko błędnego odrzucenia</u> (nie mylić z → <u>progiem istotności</u>).	Significance level	It denotes the → <u>risk of incorrect acceptance</u> (not to be confused with → <u>materiality threshold</u>).
107.	Poziom ufności	Zakładane prawdopodobieństwo (stopień pewności), że wnioski dotyczące → <u>populacji</u> , sformułowane przez kontrolera/audytora na podstawie badania próby, są prawidłowe. W ścisłym rozumieniu statystycznym – przeciwieństwo (dopełnienie do 1) wyrażonego w wartościach dziesiętnych → <u>poziomu istotności</u> (→ <u>ryzyka błędnego odrzucenia</u>). W badaniach audytorskich interpretowany jako przeciwieństwo → <u>ryzyka doboru próby</u> w ogóle (interpretacja rozszerzająca), a tym samym utożsamiany również z → <u>mocą testu</u> . Im pożądany poziom ufności jest wyższy, tym więcej → <u>dowodów kontroli/audytu</u> należy uzyskać na poparcie ocen, uwag, wniosków i zaleceń z kontroli/audytu.	Confidence level/ Reliability level	Assumed probability (confidence level) that the conclusions regarding the → <u>population</u> formed by the auditor on the basis of sample tests are correct. In strictly statistical sense: the opposite (complement to 1) of the → <u>significance level</u> (→ <u>risk of incorrect rejection</u>) expressed in decimal figures. In auditing it is interpreted as the opposite of → <u>sampling risk</u> in general (expanding interpretation), and thus also identified with → <u>power of the test</u> . The higher the desired level of confidence, the more → <u>audit evidence</u> is required in support for opinions, remarks, conclusions and recommendations from the audit.

108.	Późniejsze zdarzenia	Zdarzenia, jakie nastąpiły w kontrolowanej/audytowanej działalności w okresie pomiędzy zakończeniem czynności kontrolnych/audytowych w jednostce, a wydaniem przez kontrolera/audytora ocen, uwag, wniosków i zaleceń. Zapewnienie ich aktualności wymaga sprawdzenia przez kontrolera/audytora czy zdarzenia takie wystąpiły i czy mogą mieć wpływ na sformułowane oceny, uwagi, wnioski i zalecenia. Np. zmiany obowiązującego prawa, które spowodowały, że sformułowany wniosek <i>de lege ferenda</i> stał się nieaktualny.	Subsequent events	Events which occurred in an audited activity in the period between the termination of audit procedures in the unit and issuing by the auditor opinions, comments, conclusions and recommendations. Ensuring their relevancy requires from the auditor to check whether such events have occurred and whether they may influence the contents of audit opinions, comments, conclusions and recommendations. For example, this applies to modifications in applicable law which rendered a conclusion formulated <i>de lege ferenda</i> irrelevant.
109.	Prawidłowość	Jeden z elementów oceny w → kontrolu/audycie finansowym , oznacza sprawdzenie zgodności operacji z przepisami prawa.	Regularity	One of the assessment criteria in → financial audit ; it denotes checking whether transactions made comply with the legal framework.
110.	Procedury analityczne	Jedna z → procedur kontroli/technik przeprowadzania zadania audytowego polegająca na analizie relacji, trendów i proporcji (np. analiza wskaźnikowa, trendu i prognostyczna).	Analytical procedures	One of → audit procedures based on analysing correlations, trends and proportions (e.g. Indicatory analysis, trend analysis, forecast analysis)
111.	Procedury kontroli/techniki przeprowadzania zadania audytowego	Metody uzyskania → dowodów kontroli i przeprowadzenia ich analizy. Np: → ogledziny , → powtórne wykonanie , → przeliczenie , → test krok po kroku , → zasięganie informacji , → procedury analityczne , → inspekcja , przesłuchanie świadka, przyjęcie ustnych i pisemnych wyjaśnień itp.	Audit procedures	Methods of obtaining → audit evidence and of analysing them. Examples: → physical examination , → reperformance , → recalculation , → walk-through test (step by step) , → inquiry , → analytical procedures , → inspection , interrogation of a witness, obtaining written and oral explanations, etc.
112.	Procedury systemu kontroli wewnętrznej	Sposób postępowania ustalony w ramach wprowadzonego przez kierownika jednostki → systemu kontroli wewnętrznej .	Internal control procedures	A method of performance determined within the → internal control introduced by unit manager.
113.	Produkt	Natychmiastowe, widoczne, konkretne i namacalne konsekwencje uzyskane z przetworzonych zasobów użytych do realizacji określonego programu/projektu.	Output	Immediate, visible, concrete and tangible result obtained from processed inputs used for implementation of a given programme/output.
114.	Program kontroli/zadania audytowego	Dokument określający zakres podmiotowy i przedmiotowy kontroli/audytu oraz rodzaj, zakres i terminy → procedur kontroli/technik przeprowadzania zadania audytowego oraz zasobów niezbędnych do osiągnięcia celów kontroli/audytu.	Audit programme	A document determining a subjective and objective range of an audit as well as the type, range and dates of → audit procedures and resources required to fulfil the audit objectives.

115.	Protokół/sprawozdanie z kontroli	Dokument zawierający ustalenia dotyczące stwierdzonego w toku kontroli stanu faktycznego w kontrolowanej działalności.	Audit protocol	A document with the reports regarding the actual state in an audited activity, disclosed during the audit.
116.	Próba	Zbiór → elementów populacji wybranych z tej populacji za pomocą określonej metody doboru próby, w celu zbadania własności całej → populacji .	Sample	Set of → population items selected from the population by means of particular sampling method in order to test the characteristics of the whole → population .
117.	Próba reprezentatywna/ reprezentacyjna	→ Próba , której rozkład pod względem badanej → cechy nie różni się istotnie od rozkładu tej cechy w → populacji .	Representative sample	→ Sample whose distribution concerning the tested → attribute does not differ considerably from the distribution of the attribute in the → population .
118.	Próg istotności	Maksymalny poziom stwierdzonych → nieprawidłowości lub odchyień w badanej populacji, który został założony dla danej kontroli/audytu jako możliwy do zaakceptowania (nie mylić z → poziomem istotności).	Materiality threshold	The maximum level of → irregularities/errors or deviations observed in a tested population assumed acceptable for a particular audit (not to be confused with → significance level).
119.	Przedział ufności	Przedział, w którym z zadanyam prawdopodobieństwem równym → poziomowi ufności mieści się szacowana wartość → cechy w populacji.	Confidence interval	An interval containing the estimated value of an → attribute in a population with a set probability equal to → confidence level .
120.	Przegląd partnerski	Ocena danej działalności przez osoby zaangażowane w ten sam lub podobny rodzaj działalności, które nie brały udziału w ocenianej działalności (z innej komórki organizacyjnej danej jednostki lub innej jednostki, np. z innego organu kontroli). Jest to jedno z narzędzi → systemu zarządzania jakością .	Peer review	An evaluation of an activity by individuals engaged in the same or similar type of activity who have not participated in the activity subject to the review (i.e. individuals from another organizational section of the unit or from another unit, e.g. from another auditing authority). Peer review is one of the instruments of → quality control .
121.	Przejrzystość	1) Kryterium audytu obejmujące, w szczególności, prawidłowość klasyfikowania dochodów i wydatków publicznych, stosowanie obowiązujących zasad rachunkowości, prawidłowość prowadzenia sprawozdawczości. 2) Jeden ze standardów działania władzy i administracji publicznej.	Transparency	1) An audit criterion involving in particular the correctness of revenue and public expenditure classification, compliance with the applicable accountancy rules, and correctness of reporting. 2) One of the activity standards of the authorities and public administration.
122.	Przeliczenie	Jedna z → procedur kontroli/technik przeprowadzania zadania audytowego polegająca na sprawdzeniu dokładności działań arytmetycznych drogą ponownego	Computation	One of → audit procedures based on checking the precision of mathematical operations by repeating calculations or verifying their correctness by means of

		dokonania obliczeń lub weryfikacji ich poprawności przy pomocy innych obliczeń.		other calculations.
123.	Przygotowanie kontroli/w audycie: wstępny przegląd	Dla konkretnej kontroli/zadania audytowego czynności zmierzające do opracowania → programu kontroli/zadania audytowego , w tym zebranie i analiza informacji o kontrolowanej/audytowanej działalności i jednostkach, zaprojektowanie → podejście do kontroli/audytu i → procedur kontroli/technik przeprowadzania zadania audytowego , określenie niezbędnych zasobów, wybór i przygotowanie kontrolerów/audytorów.	Audit preparation	For a particular audit task: actions aimed at developing → audit programme , including gathering and analysing information on the audited activities and entities, designing → audit approach and → audit procedures , determining required resources, selecting and preparing auditors.
124.	Punkty kontrolne	Miejsca, w których wykonywany jest nadzór hierarchiczny, traktowany jako części składowe → systemu kontroli wewnętrznej funkcjonującego w danej jednostce, np. sprawdzenie projektu umowy przez upoważnionych pracowników pod względem prawnym, merytorycznym, finansowo-księgowym itp.	Controls	Points at which hierarchical supervision is held, treated as components of the → internal control functioning in a given entity, e.g. proofreading of a draft agreement by authorised employees as regards legal, subject matter (substantive), financial-accounting issues, etc.
R				
125.	Racjonalna pewność/ rozsądny stopień pewności	Satysfakcjonujący stopień pewności, jaki kontroler/audytor jest w stanie osiągnąć, co do ustaleń kontroli/audytu oraz formułowanych ocen uwag i wniosków, przy danych kosztach, korzyściach i stopniu ryzyka. W → systemie kontroli wewnętrznej satysfakcjonujący stopień pewności, że cele jednostki są realizowane, jaki kierownik tej jednostki może uzyskać dzięki właściwemu funkcjonowaniu systemu.	Reasonable assurance	A satisfactory level of confidence attainable for an auditor with regard to audit results as well as formulated opinions, remarks and conclusions, at particular costs, benefits and at a particular risk level. In an → internal control , the term means a satisfactory level of confidence that the entity's objectives are achieved, available for the management on the basis of proper functioning of the system.
126.	Realność	Jeden z elementów oceny w → kontroli/audycie finansowym ; oznacza sprawdzenie, czy operacje zapisane w sprawozdaniach finansowych naprawdę miały miejsce w danym okresie finansowym.	Occurrence	One of assessment elements in → financial audit , which denotes checking whether transactions recorded in financial reports have actually occurred in the relevant financial period.

127.	Rezultat	Zmiana będąca skutkiem świadomego działania pozwalająca się opisać lub zmierzyć. Rozróżnia się trzy rodzaje rezultatów: → produkt , → wynik , → oddziaływanie .	Result	A change resulting from an activity which can be described or measured. There are three types of results: → output , → outcome , → impact .
128.	Rezultaty finansowe kontroli/audytu	Obejmują: 1) nieprawidłowości finansowe, w tym uszczuplenia środków publicznych, kwoty uzyskane z naruszeniem prawa, kwoty wydatkowane z naruszeniem prawa, kwoty wydatkowane w następstwie działań niezgodnych z prawem, kwoty wydatkowane niegospodarnie, niecelowo lub nierzetelnie, kwoty odpowiadające nierzetelnym danym w ewidencji finansowo-księgowej lub sprawozdawczości albo inne nieprawidłowości w wymiarze finansowym, 2) korzyści finansowe, w tym oszczędności uzyskane w wyniku działań kontrolnych/audytowych, pożytki finansowe w postaci należnych środków publicznych lub innych składników aktywów, inne nieutracone pożytki finansowe, oszczędności lub uzyskane pożytki finansowe dla obywatela, bądź podmiotów spoza sektora finansów publicznych.	Audit financial results	Audit financial results include: 1. financial irregularities/errors, including a depletion of public resources, sums obtained illegally, amounts spent with illegally, amounts spent as a result of illegal activities, amounts spent with the infringement of sound management, effectiveness and integrity, unreliable amounts in financial evidence and reporting or other financial irregularities, 2. financial benefits, including savings resulting from an audit, financial benefits including loans financed from public resources or other assets, other loans, savings or financial benefits designed for citizens or entities which do not belong to the public finance sector.
129.	Rozliczalność	Jeden ze standardów funkcjonowania działania władzy i administracji publicznej. Odpowiedzialność osób lub podmiotów, którym powierzono środki publiczne, za wykonywane zadania i obowiązki, powierzone mienie publiczne, a także za stosowanie się do zasad i standardów odpowiednich do zajmowanego stanowiska. Osoba lub organ, przed którym zarządzający odpowiada za swoją działalność i którym zdaje z nich sprawozdanie, powinny być jasno określone.	Accountability	One of standard attributes of the functioning of authorities and public administration. Responsibility of individuals or entities in managing public resources for their tasks and duties, public property under their supervision and compliance with the rules and standards of the posts they occupy. An individual or an entity to which managers are responsible for their actions, and to which they report on these actions should be clearly defined.
130.	Ryzyko	Prawdopodobieństwo, że określone zdarzenie wystąpi i niekorzystnie wpłynie na osiągnięcie danego celu.	Risk	Probability that an event will occur and have negative impact on the fulfilment of a particular objective.

131.	Ryzyko błędnego odrzucenia	Ryzyko (prawdopodobieństwo), że kontroler/audytor wyda negatywną opinię w przedmiocie badania w sytuacji, gdy nie występują istotne odstępstwa od stanu pożądanego (odstępstwa nie przekraczające przyjętego → progu istotności).	Risk of incorrect rejection	A risk (probability) that an auditor issues a negative opinion on a tested subject if there are no significant deviations from the desired condition (deviations which do not exceed the → materiality threshold).
132.	Ryzyko błędnej akceptacji	Ryzyko (prawdopodobieństwo), że kontroler/audytor wyda opinię pozytywną w przedmiocie badania pomimo istotnych nieprawidłowości, przekraczających przyjęty → próg istotności .	Risk of incorrect acceptance	A risk (probability) that an auditor issues a positive opinion on a tested subject although there are significant deviations from the desired condition, exceeding the → materiality threshold .
133.	Ryzyko doboru próby	Prawdopodobieństwo, że wniosek kontrolera/audytora oparty na badaniu próby będzie inny niż wniosek, do którego doszedłby, gdyby cała populacja została poddana takiej samej → procedurze kontroli/technice przeprowadzania zadania audytowego . Rozróżnia się → ryzyko błędnej akceptacji oraz → ryzyko błędnego odrzucenia .	Sampling risk	Probability that the auditor's conclusion based on sample tests will differ from the conclusion that would be reached if the whole population was tested with the same → audit procedure . Types of sampling risk include the → risk of incorrect acceptance and → risk of incorrect rejection .
134.	Ryzyko kontroli/ audytu	W znaczeniu ogólnym: ryzyko polegające na tym, że opinia kontrolera/audytora będzie niewłaściwa, tj. nie wyrazi on zastrzeżeń w stosunku do działalności, która jest w sposób istotny nieprawidłowa (→ ryzyko błędnej akceptacji) lub wyrazi zastrzeżenia do działalności prowadzonej w sposób prawidłowy (→ ryzyko błędnego odrzucenia). W przypadku audytu finansowego najczęściej utożsamiane wyłącznie z ryzykiem błędnej akceptacji. Na ryzyko kontroli składają się: → ryzyko nieodłączne , → ryzyko zawodności systemów kontroli wewnętrznej i → ryzyko niewykrycia przez kontrolera .	Audit risk	A risk that the auditor's opinion will be incorrect, i.e. the auditor will not report reservations regarding a materially irregular activity (→ risk of incorrect acceptance) or will express reservations regarding a correct activity (→ risk of incorrect rejection). In financial audit it is usually identified only with the risk of incorrect acceptance. An audit risk consists of: → inherent risk , → control risk i → detect risk .
135.	Ryzyko nieodłączne	Ryzyko związane z charakterem działalności, operacji i struktur zarządzania, które mogą być źródłem istotnych błędów lub nieprawidłowości. Część składowa → ryzyka kontroli/audytu .	Inherent risk	A risk related to the type of activities, operations and management structures that may be a source of significant errors or irregularities. One of the components of an → audit risk .
136.	Ryzyko niewykrycia	Ryzyko, że badania kontrolne/audytowe nie doprowadzą do wykrycia błędów lub nieprawidłowości, które mogą okazać się → istotne . Część składowa → ryzyka kontroli/audytu .	Detect risk	A risk that audit procedures will not result in detecting errors or irregularities which may be → material . One of the components of an → audit risk .

137.	Ryzyko statystyczne	→ Ryzyko doboru próby wybranej za pomocą → statystycznych metod doboru próby .	Statistical risk	A → sampling risk concerning the sample selected with the use of → statistical sampling methods .
138.	Ryzyko zawodności systemów kontroli wewnętrznej	Ryzyko, że → system kontroli wewnętrznej nie zapobiegnie lub nie wykryje i nie skoryguje na czas istotnych błędów lub nieprawidłowości w zarządzaniu, które mogą wynikać z braku odpowiednich mechanizmów lub z tego, że istniejące mechanizmy nie działają w sposób skuteczny, ciągły i spójny. Część składowa → ryzyka kontroli/audytu .	Control risk	A risk that → internal control will not prevent or detect and correct in due time some material errors or irregularities in management, which may stem from lack of appropriate mechanisms or from the fact that the existing mechanisms do not operate effectively, continuously and consistently. One of the components of an → audit risk .
139.	Rzetelność	Kryterium kontroli/audytu obejmujące wypełnianie obowiązków z należytą starannością, sumiennie i we właściwym czasie; wypełnianie zobowiązań zgodnie z ich treścią; przestrzeganie wewnętrznych reguł funkcjonowania danej jednostki (w szczególności określonego dla poszczególnych komórek i osób zakresu obowiązków); dokumentowanie określonych działań lub stanów faktycznych zgodnie z rzeczywistością, we właściwej formie i wymaganych terminach, bez pomijania określonych faktów i okoliczności.	Integrity	An audit criterion concerning performance of duties with due care, conscientiously and in due time; due fulfilment of requirements; compliance with internal operational rules for a particular unit (especially regarding the scope of duties of particular departments (divisions) and individuals); documenting particular actions or factual states according to their actual condition, in an appropriate form and on required dates, without omission of certain facts or circumstances.
S				
140.	Schemat doboru próby	Proces badań, w którym wykorzystywane jest pobieranie prób losowych, obejmujący: planowanie badań, obliczenie wielkości próby, wyznaczenie wartości szacowanych parametrów i weryfikację hipotez badawczych.	Sampling scheme	A testing process involving random sampling, including test planning, calculating sample size, estimating values of parameters and verification of test hypotheses.
141.	Sekwencyjny dobór próby	Dobór próby w wielu krokach, w którym decyzja o kontynuacji badania (przeprowadzeniu kolejnego kroku) zależy od wyników badania kroków poprzednich, a badanie kończy się w sytuacji, gdy możliwe jest wydanie jednoznacznej oceny kontrolowanej/audytowanej działalności lub osiągnięta została zakładana → dokładność . Wielkość próby nie	Sequential sampling/Stop or go sampling	Multi-stage sampling in which a decision on proceeding with the test (i.e. carrying out subsequent stages) depends on test results in previous stages, and the test terminates when it is possible to issue unambiguous evaluation of audited activities, or when assumed → precision has been obtained. Sample size is not predetermined. The method usually used in assessment

		jest z góry ustalona. Metoda wykorzystywana najczęściej w procesie oceny systemu kontroli wewnętrznej, przy założeniu niskiego poziomu nieprawidłowości.		of internal control with low expected error.
142.	Skuteczność	Stopień zgodności pomiędzy zamierzonymi a faktycznymi skutkami działalności. Jedno z kryteriów → kontrola wykonania zadań .	Effectiveness	A level of conformity of the desired results with the actual results of an activity. One of the criteria in → performance audit .
143.	Sprawozdanie z przeprowadzenia zadania audytowego	W audycie wewnętrznym dokument zawierający ustalenia i wnioski poczynione w trakcie audytu wewnętrznego.	Internal audit report	In internal audit: a document containing findings and conclusions of internal audits. .
144.	Statystyczne metody doboru próby	Metody doboru próby oparte na założeniu, że przy zadanym → poziomie ufności , losowo wybrana próba elementów danej → populacji będzie posiadała takie same → cechy , jakie występują w całej populacji. Charakteryzują się → losowym doбором próby i stosowaniem teorii prawdopodobieństwa do określenia wymaganej → liczebności próby , oceny wyników badań próby oraz oszacowania wielkości błędu wnioskowania.	Statistical sampling methods	Sampling methods based on the assumption that at a set → confidence level a randomly selected sample of items of a given → population has the same → attributes as those specific for the whole population. The methods apply → random sampling and probability theory to determine the required → sample size , to assess sample test results and to estimate the level of inference error.
145.	Stratyfikacja/dobór warstwowy	→ Technika doboru próby polegająca na podziale → populacji na rozłączne homogeniczne (jednorodne) warstwy, grupujące elementy o podobnych charakterystykach badanej → cechy (np. podobne wartości, narażenie na podobne ryzyko), a tym samym charakteryzujące się małą zmiennością cechy, oraz na niezależnym losowaniu elementów z każdej z warstw. Technika zalecana w przypadku dużej zmienności badanej cechy w populacji, a jej zastosowanie prowadzi do zwiększenia efektywności badania, czyli zwiększenia → dokładności przy zadanej wielkości próby.	Stratification	A → sampling technique based on dividing a → population into separate homogeneous strata, containing items with similar → attributes (such as similar values, exposure to similar risk, etc.), characterised by little variability of the given attribute, and by independent sampling of items from the particular strata. This technique is recommended in cases of high variability of the tested attribute in the population; a use of this technique results in an increased test efficiency , i.e. in an increased → precision at a set sample size.

146.	System kontroli finansowej	Część → systemu kontroli wewnętrznej , dotycząca procesów związanych z gromadzeniem i rozdysponowaniem środków publicznych oraz gospodarowaniem mieniem (<i>Standardy kontroli finansowej w jednostkach finansów publicznych</i>).	Financial control system	A part of → internal control , concerning processes of collecting and disposal of public resources and managing assets (<i>Standards of internal financial control in the public finance sector</i>).
147.	System kontroli wewnętrznej	Przyjęty w jednostce system zarządzania (procedury, instrukcje, zasady, mechanizmy) dający racjonalną pewność, że cele jednostki zostaną osiągnięte. Patrz → elementy systemu kontroli wewnętrznej .	Internal control/ internal control system	A management system adopted in an entity (procedures, guidelines, rules, mechanisms) which provides reasonable confidence that the entity's objectives are fulfilled. See → control components .
148.	System zarządzania jakością	Mechanizmy stosowane dla zapewnienia wymaganej jakości produktów, programów czy działań. W odniesieniu do postępowania kontrolnego lub wykonywania zadania audytowego stosowany jest w celu uzyskania pewności, że wszystkie czynności są prowadzone zgodnie z → programem kontroli/zadania audytowego , dobrą praktyką, podręcznikiem przeprowadzania kontroli/audytu i przyjętymi standardami kontroli/audytu.	Quality control	Mechanisms applied to ensure the required quality of a product, programme or activity. With reference to control proceedings or performance of an audit task, quality control is applied in order to ensure that all actions are carried out in compliance with → audit programme , good practice, audit manual and adopted auditing standards.
149.	Ścieżka kontrolna/ audytu	Zbiór → dowodów kontroli/audytu (ręcznych lub zautomatyzowanych) potwierdzających wykonanie działań przewidzianych w → systemie kontroli wewnętrznej na operacjach objętych kontrolą/audytem, poczynając od oryginalnych dokumentów, aż do ostatecznego załatwienia sprawy. W rachunkowości stanowi sekwencję udokumentowanych działań podejmowanych na różnych etapach procesu sprawdzania i zatwierdzania operacji finansowych. Istnienie łatwej do prześledzenia ścieżki kontrolnej/audytu wskazuje na dobre funkcjonowanie systemu kontroli wewnętrznej. W informatyce stanowi serię zapisów wykorzystywanych do śledzenia operacji w systemie komputerowym rejestrującym poszczególne czynności użytkownika sieci (np. wejścia do systemu i podsystemów, wprowadzanie zmian).	Audit trail	A collection of → audit evidence (manual or automated) that confirm that activities laid down in the → internal control have been carried out on the audited operations, starting from original documents to the final settlement of an issue. In accounting: a sequence of documented activities carried out at various stages of the process of checking and authenticating financial operations. An easily traceable audit trail denotes good functioning of the internal control. In IT systems: a series of entries used to trace the operations in a computer system recording particular actions performed by a network user (such as system and subsystems log-ins or modifications).

150.	Środowisko systemu kontroli wewnętrznej	Jeden z → elementów systemu kontroli wewnętrznej . Ogólne podejście, świadomość i działania kadry kierowniczej różnych szczebli dotyczące systemu kontroli wewnętrznej i jego znaczenia w danej jednostce. Środowisko systemu kontroli wewnętrznej („kultura kontroli” w ramach danej instytucji) wywiera wpływ na skuteczność konkretnych mechanizmów systemu. Zgodnie ze standardami przyjętymi przez Ministerstwo Finansów, na środowisko to składają się: uczciwość i inne wartości etyczne, kompetencje zawodowe, struktura organizacyjna, identyfikacja zadań wrażliwych, powierzenie uprawnień. Kontroler/audytor może ocenić środowisko systemu kontroli wewnętrznej danej jednostki lub działalność porównując je z najlepszymi praktykami organizacyjnymi i zarządczymi.	Control environment	One of → control components . A general approach, conscience and actions by the management at different levels with regard to internal control system and its significance for a given unit. An internal control system environment (“control culture” within a particular institution) influences efficiency of certain system mechanisms. According to the standards adopted by the Ministry of Finance, control environment consists of: honesty and other ethical values, professional competences, organizational structure, identification of sensitive tasks, granting authorisations. An auditor may evaluate control environment in a given unit or activity by comparing it to the best organizational and management practices.
T				
151.	Tablice liczb losowych	Tablice zawierające ciągi liczb, które można stosować przy → losowym doborze próby ponumerowanych elementów → populacji w ten sposób, że kolejne liczby losowe wskazują numery wylosowanych elementów. Liczby (pseudo)losowe otrzymuje się także za pomocą komputera, przy użyciu generatora liczb pseudolosowych.	Random number tables	Tables with sequences of numbers applicable to → random sampling of numbered items in a → population in such a way that the successive random numbers indicate numbers of sampled items. (Pseudo)random numbers are also obtained by means of a computer, using pseudo-random number generator.
152.	Technika doboru próby	Sposób dokonania wyboru z → populacji elementów, które zostaną poddane badaniu. Istnieją statystyczne i niestatystyczne techniki doboru próby.	Sampling technique	A method of selecting items subject testing from a → population . There are statistical and non-statistical sampling techniques.
153.	Techniki kontroli/ audytu wspomagane komputerowo	Techniki polegające na zastosowaniu specjalistycznych programów komputerowych do badań kontrolnych/audytowych (ACL, IDEA, SPSS).	Computer assisted audit techniques (CAATs)	Techniques based on the application of specialist software in audit (such as IDEA, ACL, SPSS).

154.	Test krok po kroku/ przeglądowy	→ Procedura kontroli/technika przeprowadzania zadania audytowego polegająca na prześledzeniu kolejnych etapów przebiegu procesu na wybranej przez kontrolera/audytora próbie typowych operacji.	Walk-through test (step by step)	An → audit procedure consisting in following subsequent stages of a given process taking place on a sample of typical operations selected by the auditor.
U				
155.	Uchybienie	1) Odstępstwo mające wyłącznie charakter formalny i nie powodujące istotnych następstw dla kontrolowanej działalności. 2) W audycie wewnętrznym patrz → nieprawidłowość .	Minor irregularity	1) An error of a merely formal character, having no consequences for an audited activity. 2) In internal audit: see → irregularity .
156.	Ujawnienie/ Prezentacja	Jeden z elementów oceny w kontroli/audycie finansowym oznacza sprawdzenie, czy operacje, rozliczenia, zasady rachunkowości i inne wymagane informacje są właściwie prezentowane, zgodnie z odpowiednimi standardami rachunkowości i zasadami budżetowymi.	Disclosure	One of evaluation criteria in financial audit designed to check whether transactions, balances, accounting policies and other required information are properly presented in accordance with the relevant accounting standards and budgetary rules.
157.	Upoważnienie	Imienny dokument upoważniający do przeprowadzenia kontroli (w znaczeniu funkcjonalnym)/audytu, w zakresie i w czasie określonym w upoważnieniu, wydany przez uprawniony podmiot.	Personalised letter of authorization	A personalised document authorising an auditor to carry out an audit in the scope and time determined in the authorisation issued by an authorised entity.
158.	Uprawnienia organu kontroli/ podmiotu przeprowadzającego kontrolę/podmiotu audytującego	Zakres uprawnień i obowiązków organu/podmiotu przeprowadzającego kontrolę/audyt określony w przepisach prawa.	Audit mandate	The scope of authorisations and duties of an entity performing a legally regulated audit.
159.	Ustalenia kontroli/ audytu	Stan faktyczny ustalony w toku kontroli/audytu, poparty → dowodami kontroli/audytu .	Audit findings	An actual state determined during an audit and supported with → audit evidence .
160.	Uznane standardy kontroli/audytu	Określenie minimalnych wymagań jakościowych dotyczących sposobu przeprowadzania kontroli/audytu przez uznane organizacje zrzeszające audytorów zewnętrznych i wewnętrznych, przyjęte powszechnie do stosowania. Np. standardy kontroli INTOSAI, Europejskie wytyczne stosowania standardów kontroli	Recognised auditing standards	Determination of minimum qualitative requirements regarding the way of carrying out audits by recognized organizations of external and internal auditors, which are generally accepted, such as INTOSAI auditing standards, European Implementing Guidelines for the INTOSAI Auditing Standards, IFAC International

		INTOSAI, Międzynarodowe Standardy Rewizji Finansowej IFAC, Wytyczne w sprawie standardów kontroli wewnętrznej INTOSAI, Kontrola wewnętrzna – zintegrowania koncepcja ramowa – raport opracowany przez Komitet Organizacji Sponsorujących Komisję Treadway (COSO) itp.		Standards on Auditing, INTOSAI Guidelines on Internal Control, “Internal Control – Integrated Framework” – a report by the Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission (COSO), etc.
W				
161.	Wartość dodana kontroli/audytu	Wartość, jaką uzyska się w wyniku poprawy działania, wynikającej z kontroli/audytu.	Added value of the audit	A value obtained as a result of improved activities resulting from an audit.
162.	Wkład	Zasoby wymagane do uzyskania określonego rezultatu – pieniądze, zasoby materialne i osobowe.	Input	Material, financial and human resources necessary to achieve a particular objective.
163.	Własność	Jeden z elementów oceny w → kontroli/audycie finansowym , oznacza sprawdzenie, czy rozliczenia zarejestrowane w bilansie odnoszą się do aktywów i pasywów należących do jednostki, której dotyczy sprawozdanie finansowe.	Ownership	One of assessment elements in → financial audit , which denotes checking whether balances recorded refer to assets and liabilities that pertain to the reporting entity.
164.	Właściwy system kontroli wewnętrznej	System kontroli wewnętrznej zaplanowany i zorganizowany przez kierownictwo w sposób, który daje rozsądną pewność skutecznego zapobiegania występowaniu ryzyka oraz skutecznej i oszczędnej realizacji celów i zadań organizacji.	Adequate control	An internal control system planned and organised by the management in such a way that it ensures reasonable confidence of risk evasion as well as effective and economical fulfilment of the organisation's objectives and tasks.
165.	Wnioski i zalecenia pokontrolne/zalecenia audytu	Wnioski lub zalecenia dotyczące podjęcia działań w celu usunięcia przyczyn i skutków stwierdzonych nieprawidłowości lub udoskonalenia prowadzonej działalności.	Audit recommendations	Conclusions or recommendations concerning undertaking actions aimed at eliminating causes and results of the recorded irregularities or at improving a given activity.
166.	Wskaźniki dokonań (wykonania zadań)	Wyniki określonych pomiarów dostarczające przekonujących, użytecznych, praktycznych i porównywalnych danych (ilościowych lub jakościowych) opisujących osiągany postęp w dokonaniach w stosunku do założonych do osiągnięcia rezultatów.	Performance indicators	Results of specific measurements providing sufficiently convincing, useful, practical and comparative data (quantitative and qualitative) to describe progress in achieving objectives, as compared to the plan.
167.	Wycena	Jeden z elementów oceny w → kontroli/audycie	Valuation	One of assessment elements in → financial audit : it

		finansowym , oznacza sprawdzenie, czy zarejestrowane rozliczenia zostały wycenione właściwie, zgodnie z zasadami rachunkowości.		means checking whether balances recorded have been valued correctly in accordance with accounting rules.
168.	Wydajność	Związek pomiędzy produktem (patrz → rezultat), a nakładami zużytymi do jego wytworzenia. Może przybrać formę: - maksymalizacji produktów (o określonej jakości), możliwych do osiągnięcia przy danych nakładach, - minimalizacji nakładów dla osiągnięcia danych produktów (o określonej jakości). Jedno z kryteriów → kontroli wykonania zadań .	Efficiency	A relation between an output (see → results) and an input used to produce this output. It may have the following forms: - maximum output (of certain quality) available at a given input, - minimum input to obtain given output (of certain quality). One of the criteria of → performance audit .
169.	Wyjaśnienia ustne lub pisemne	Jeden z rodzajów → dowodów kontroli/audytu .	Oral or written explanations, testimonies	A type of → audit evidence .
170.	Wymiar	Jeden z elementów oceny w → kontroli/audycie finansowym , oznacza sprawdzenie, czy kwota zarejestrowanej operacji została prawidłowo ustalona i wprowadzona do ksiąg rachunkowych.	Measurement	One of assessment elements in → financial audit which denotes checking whether the amount at which the transaction is recorded has been established correctly and entered into accounting records.
171.	Wynik	Uzyskany przez beneficjentów, po krótkim okresie czasu, efekt realizacji programu/projektu spowodowany zwykle wytworzeniem (użytkowaniem) określonej grupy produktów i stanowiący realizację określonego priorytetu w projekcie/programie.	Outcome	The result of the implementation of a programme/project obtained by beneficiaries, usually after a short time, most often obtained due to production (use) of a given group of products and constituting the implementation of a given priority in the programme/project.
172.	Wyniki kontroli/ audytu	Ogół ustaleń, ocen, uwag, wniosków i zaleceń sformułowanych w wyniku przeprowadzenia kontroli/audytu.	Audit results	Overall findings, opinions, remarks, conclusions and recommendations formulated as a result of an audit.
173.	Wystąpienie pokontrolne	Dokument powstający po kontroli na podstawie ustaleń zawartych w protokole kontroli, zawierający oceny, uwagi, wnioski i zalecenia pokontrolne, kierowany do jednostki kontrolowanej/audytowanej lub jednostki nadrzędnej.	Post-audit statement/Management letter	A document prepared after completion of audit activities on the basis of audit findings included in the audit protocol, containing opinions, comments, conclusions and recommendations, sent to the management of audited entity or to the supervising entity.
174.	Wyznacznik	Płaszczyzna odniesienia przyjęta dla określonej działalności będącej przedmiotem kontroli/audytu, do której porównuje się stwierdzony stan faktyczny w celu stwierdzenia, czy mamy do czynienia z nieprawidłowością. Np. akt prawny lub program	Determinant	A point of reference adopted for a particular activity subject to audit, to which the actual state is compared in order to determine whether there is an irregularity, e.g. a legal act or a government programme determining the objectives and rules of undertaking an activity and task

		rządowy określający cele i zasady prowadzenia działalności oraz kryteria wykonania zadań w formie: - mierników (measures) – przyjęta wielkość, np. liczba kilometrów wybudowanych dróg, liczba załatwionych spraw, - wskaźników (indicators) – przyjęty stosunek wielkości, np. stosunek liczby zatrudnionych do liczby etatów, liczba spraw załatwionych przez jednego pracownika.		performance criteria in the form of : - measures – an adopted value, e.g. the number of kilometres of roads constructed, or the number of issues settled, - indicators – an adopted size ratio, e.g. the ratio of the number of employees to the number of posts, the number of issues settled by one employee.
Z				
175.	Zakres kontroli/ audytu	Zasięg czasowy, przedmiotowy i podmiotowy kontroli/audytu.	Audit scope	Subjective and objective scope as well as time span of an audit.
176.	Zasada kontrydiktoryjności	Tryb postępowania kontrolnego/audytowego zapewniający równość stron w ustaleniu stanu faktycznego; każda ze stron (kontrolujący i kontrolowany) ma prawo przedstawienia dowodów zmieniających prezentację stanu faktycznego przez stronę przeciwną, zarówno w toku kontroli/audytu, jak i po jej zakończeniu. Stosowanie tej zasady ma na celu zapewnienie obiektywizmu ustaleń kontroli/audytu.	Contradictory procedure	A procedure ensuring equality of the parties in determining actual state in the audit process; each of the parties (an auditor and an auditee) has the right to present evidence which could change the presentation of the actual state by the opposite party, both in the course of audit proceedings, as well as after the audit. Application of the rule aims at ensuring objectivity of audit findings.
177.	Zasięganie informacji	Jedna z → procedur kontroli/technik przeprowadzania zadania audytowego polegająca na uzyskiwaniu informacji od osób dysponujących wiedzą na dany temat, obecnych w kontrolowanej/audytowanej jednostce lub poza nią, w ramach posiadanego upoważnienia.	Inquiry	A type of → audit procedures based on obtaining information, within the relevant authorisation, from individuals who possess particular knowledge, either present in an audited unit or available outside the unit.

Angielsko – polski indeks terminów

English – Polish index of terms

A

Acceptable error/ tolerable misstatement – Błąd dopuszczalny – 10
Access control – Kontrola dostępu – 60
Accountability – Rozliczalność – 129
Ad hoc audit – Kontrola/audyt doraźny – 66
Added value of the audit – Wartość dodana kontroli/audytu – 161
Adequate control – Właściwy system kontroli wewnętrznej – 164
Administrative corruption – Korupcja administracyjna – 75
Analytical procedures – Procedury analityczne – 110
Anomalous error – Błąd nietypowy – 11
Attribute – Cecha – 14
Attribute sampling – Dobór jakościowy – 21
Audit – Audyt – 2
Audit – Audyt – 3
Audit approach – Podejście do kontroli/ audytu – 100
Audit evidence – Dowody kontroli/ audytu – 36
Audit field – Dziedzina kontroli/ audytu – 38
Audit files – Dokumentacja kontroli/akta bieżące audytu wewnętrznego – 34
Audit financial results – Rezultaty finansowe kontroli/audytu – 128
Audit findings – Ustalenia kontroli/ audytu – 159
Audit mandate – Uprawnienia kontrolne organu kontroli/ podmiotu przeprowadzającego kontrolę/jednostki audytu – 158
Audit objective – Cel kontroli/audytu – 17
Audit opinion – Poświadczenie – 104
Audit planning – Planowanie kontroli/ audytu – 99
Audit preparation – Przygotowanie kontroli/w audycie: wstępny przegląd – 123
Audit procedures – Procedury kontroli/ techniki przeprowadzania zadania audytowego – 111
Audit programme – Program kontroli/ zadania audytowego – 114
Audit protocol – Protokół / sprawozdanie z kontroli – 115
Audit recommendations – Wnioski i zalecenia pokontrolne/zalecenia audytu – 165
Audit report – Dokumenty pokontrolne – 35
Audit results – Wyniki kontroli/ audytu – 172
Audit risk – Ryzyko kontroli/ audytu – 134
Audit scope – Zakres kontroli/ audytu – 175
Audit trail – Ścieżka kontrolna/ audytu – 149
Audit/control – Kontrola – 59
Audited entity, auditee – Jednostka kontrolowana/ audytowana – 54
Auditor's judgement – Osąd kontrolera/ audytora – 97

B

Benchmarking (high-level, performance, process) – Porównanie z wzorcem – 103
Bias – Odchylenie – 91

C

Certification audit (attestation audit) – Kontrola/audyt poświadczający – 70
Cluster sampling – Dobór zespołowy – 32
Compensating controls – Kompensujące punkty kontrolne – 57
Completeness – Kompletność – 58
Computation – Przeliczenie – 122
Computer assisted audit techniques (CAATs) – Techniki kontroli/ audytu wspomagane komputerowo – 153
Confidence interval – Przedział ufności – 119
Confidence level/ Reliability level – Poziom ufności – 107
Contradictory procedure – Zasada kontrydiktoryjności – 176
Control environment – Środowisko systemu kontroli wewnętrznej – 150
Control components – Elementy systemu kontroli wewnętrznej – 40
Control risk – Ryzyko zawodności systemów kontroli wewnętrznej – 138
Controls – Punkty kontrolne – 124
Convenience sampling – Dobór próby według wygody – 28
Corroborative audit evidence/ confirming evidence – Dowody potwierdzające – 37
Corruption-prone mechanisms – Mechanizmy korupcyjne – 79

D

Detect risk – Ryzyko niewykrycia – 136
Determinant – Wyznacznik – 174
Difference estimation – Estymacja różnicy – 42
Disclosure – Jawność – 53
Disclosure/Presentation – Ujawnienie – 156
Discovery sampling – Dobór próby w badaniach wykrywających – 27
Due professional care – Należyta zawodowa staranność – 84

E

Economy – Oszczędność – 98
Effectiveness – Skuteczność – 142
Efficacy – Celowość – 18
Efficiency – Wydajność – 168
Evaluation – Ocena/ewaluacja – 90
Ex ante audit – Kontrola/audyt ex-ante (wstępna) – 68
Ex ante control – Kontrola ex ante (wstępna) – 61
Ex post audit – Kontrola/audyt ex post (następcza) – 67
Existence – Istnienie – 48
Expected error – Błąd oczekiwany – 12
Expert – Biegły/ekspert/rzeczoznawca – 9
External audit – Audyt zewnętrzny – 5
External auditor – Kontroler/audytor zewnętrzny – 74

F

Financial audit/ financial control – Kontrola finansowa – 62
Financial control system – System kontroli finansowej – 146
Fraud – Nadużycie finansowe – 82

H

Haphazard sampling – Dobór przypadkowy – 30
High risk areas/ operations – Obszary/operacje wysokiego ryzyka – 89

I

Impact – Oddziaływanie – 92
Independence of audit institution – Niezależność organu kontroli/podmiotu kontrolującego – 88
Independence of auditor – Niezależność kontrolera/audytora – 87
Inherent risk – Ryzyko nieodłączne – 135
Input – Wkład – 162
Inquiry – Zasięganie informacji – 177
Inspection – Inspekcja – 47
Integrity – Rzetelność – 139
Interim (mid-term) audit – Kontrola w trakcie – 64
Internal audit – Audyt wewnętrzny – 4
Internal Audit Charter – Karta Audytu Wewnętrznego – 55
Internal audit report – Sprawozdanie z przeprowadzenia zadania audytowego – 143
Internal auditor – Audytor wewnętrzny – 6
Internal auditor – Kontroler wewnętrzny – 73
Internal control procedures – Procedury systemu kontroli wewnętrznej – 112
Internal control/ internal control system – System kontroli wewnętrznej – 147
Irregularity/error – Nieprawidłowość – 85
IT systems audit – Kontrola/audyt systemów informatycznych – 71

J

Judgement sampling – Dobór próby na podstawie osądu – 26

K

Key controls – Kluczowe punkty kontrolne – 56

L

Legality – Legalność – 76

M

Management Control – Kontrola zarządcza – 65

Materiality – Istotność – 49
Materiality by context – Istotność ze względu na kontekst – 51
Materiality by nature – Istotność ze względu na charakter – 50
Materiality by value – Istotność ze względu na wartość – 52
Materiality threshold – Próg istotności - 118
Mean per unit estimation (MPU) – Estymacja wartości na podstawie średniej – 43
Measurement – Wymiar – 170
Minor irregularity – Uchybienie – 155
Monetary unit sampling (MUS)/Dollar Unit Sampling - Dobór próby na podstawie jednostki monetarnej – 25
Monitoring – Monitorowanie – 81
Multi-stage sampling – Dobór wielostopniowy – 31

N

Non-statistical sampling methods/ techniques – Niestatystyczne metody/techniki doboru próby – 86

O

Occurrence – Realność – 126
Operational failure – Błąd operacyjny – 13
Oral or written explanations, testimonies – Wyjaśnienia ustne lub pisemne – 169
Outcome – Wynik – 171
Output – Produkt – 113
Ownership – Własność – 163

P

Peer review – Przegląd partnerski – 120
Performance audit (value for money audit) – Kontrola/audyt wykonania zadań – 72
Performance indicators – Wskaźniki dokonań (wykonania zadań) – 166
Personalised letter of authorisation – Upoważnienie – 157
Physical examination – Oględziny – 94
Planned audit – Kontrola /audyt planowy – 69
Population – Populacja – 102
Population item – Element populacji – 39
Post-audit statement/ Management letter – Wystąpienie pokontrolne – 173
Power of test – Moc testu – 80
Precision – Dokładność (precyzja) – 33
Probability proportional to size sampling – Dobór próby z prawdopodobieństwem proporcjonalnym do wielkości – 29
Pronouncement on audit results – Informacja o wynikach kontroli – 46
Proper audit evidence – Odpowiednie dowody kontroli – 93

Q

Qualitative attribute – Cecha jakościowa – 16
Quality control – System zarządzania jakością – 148
Quantitative attribute – Cecha ilościowa – 15

R

Random number tables – Tablice liczb losowych – 151
Random sampling – Losowy dobór próby – 78
Ratio estimation – Estymacja ilorazowa – 41
Reasonable assurance – Racjonalna pewność/ rozsądny stopień pewności – 125
Recognised auditing standards – Uznane standardy kontroli/audytu – 160
Regularity – Prawidłowość – 109
Regularity audit – Kontrola prawidłowości – 63
Reperformance – Powtórne wykonanie – 105
Representative sample – Próba reprezentatywna/ reprezentacyjna – 117
Result – Rezultat – 127
Risk – Ryzyko – 130
Risk analysis (assessment) - Analiza ryzyka – 1
Risk factors – Czynniki ryzyka – 19
Risk of incorrect acceptance – Ryzyko błędnej akceptacji – 132
Risk of incorrect rejection – Ryzyko błędnego odrzucenia – 131
Risk prioritisation – Hierarchizacja ryzyka – 45

S

Sample – Próba – 116
Sample size – Liczebność próby – 77
Sampling – Dobór próby – 24
Sampling frame – Operat losowania – 96
Sampling risk – Ryzyko doboru próby – 133
Sampling scheme – Schemat doboru próby – 140
Sampling technique – Technika doboru próby – 152
Sequential sampling/Stop or go sampling – Sekwencyjny dobór próby – 141
Significance level – Poziom istotności – 106
Simple random sampling – Dobór losowy prosty – 22
Sound management – Gospodarność – 44
Statistical risk – Ryzyko statystyczne – 137
Statistical sampling methods – Statystyczne metody doboru próby – 144
Stratification – Stratyfikacja/dobór warstwowy – 145
Subsequent events – Późniejsze zdarzenia – 108
Substantive audit procedures – Bezpośrednie badania kontrolne/audytowe (badania/ testy wiarygodności) – 8
Supervision – Nadzór – 83
Systematic sampling – Dobór losowy z interwałem (systematyczny) – 23
Systems based audit approach – Podejście do kontroli/ audytu wsparte systemowo – 101

T

Tests of control (compliance tests) – Badanie zgodności/ systemu kontroli wewnętrznej – 7
Transaction – Operacja – 95
Transparency – Przejrzystość – 121

V

Valuation – Wycena – 167
Variable sampling – Dobór ilościowy – 20

W

Walk-through test (step by step) – Test *krok po kroku* /przeglądowy – 154